

Вітаємо володарів «Подільської Вікторії»!

В номері:

Ярмарок фахових сподівань – 2017.....	2
Г.В. Мисак «Громадянські компетентності учнів – шлях до змін нашого життя».	
З досвіду роботи	3
Ю. М. Серікова «Використання творів українських художників на уроках біології з метою гармонійного розвитку та патріотичного виховання школярів».	
З досвіду роботи	5
Р.М. Лещук «Авторські об'єкти праці учнів з малою кількістю конструкційних матеріалів»	
З досвіду роботи	10
О.С. Побережний «Антарктида й Антарктика. Географічне положення та дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка». Панорама творчих уроків	17
С.М. Зерук «Сприйняття мистецтва. Народна іграшка. Декорування в ужитковому мистецтві. Зображення в об'ємі. Прикладна діяльність. Поняття про особливості декоративного образу тварин. Виконання навчальної пластичної роботи «Дивовижні коники та баранці»». Панорама творчих уроків.....	26
А.С. Овчар «Зоологічні естафети». Панорама творчих уроків.....	38
С.Л. Мельник «Закріплення таблиці множення числа. Розв'язування задач. Периметр квадрата». Панорама творчих уроків	45
Г.М.. Бернацька «Державні символи України». Виховна робота	50
Л.П. Майданюк «Українське кохання». Виховна робота.....	60
Т.А. Щеголева «Емоційний комфорт - запорука успішної адаптації до умов дошкільного закладу» Сторінка психолога	63
Ж.О. Воловодівська, Л.В., Завадюк «Чинники запобігання інтернет-залежності у дітей» Сторінка психолога	66

Ярмарок фахових сподівань – 2017

16 травня 2017 року в актовій залі «Вінницького міського палацу дітей та юнацтва імені Лялі Ратушної» відбулося традиційне загальноміське свято «Ярмарок фахових сподівань», що презентувало досягнення педагогічної спільноти м. Вінниці у 2016-2017 навчальному році. Підведено підсумки міського конкурсу «Навчально-методичний посібник - 2017», **володарями «Подільської Вікторії» стали:**

- Савчук Лариса Валентинівна, учитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №35 Вінницької міської ради»;
- Станіславчук Ірина Валеріївна, вихователь-методист, Лисенко Тетяна Петрівна, тифлопедагог, Антонюк Ірина Петрівна, вихователь, Нідзельська Зоя Іванівна, психолог комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад №60 Вінницької міської ради»;
- Рублевська Тетяна Андріївна, завідувача комунальним закладом «Дошкільний навчальний заклад №28 Вінницької міської ради».

Також відбулося нагородження переможців міських освітянських конкурсів та міських етапів обласних, Всеукраїнських, міжнародних конкурсів, виставок, фестивалів; відзначено педагогічні колективи та керівні кадри закладів освіти міста за вагомий внесок у методичну роботу.

Темою свята стали традиції та інновації. Тож бажаємо нашій великій освітянській родині, аби гармонійно поєднувалися мудрі, створені поколіннями традиції та сміливі, неординарні інновації.

Плідного завершення навчального року, безхмарного відпочинку, гарних вражень, креативних ідей. І нехай все нове, що приходить у наше життя, буде змінами виключно на краще!

*Дрозд Тетяна Михайлівна, методист з навчальних дисциплін комунальної установи
«Міський методичний кабінет»*

Громадянські компетентності учнів – шлях до змін нашого життя

Мисак Галина Василівна,

учитель курсу «Етика» комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

№36 Вінницької міської ради»,

спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист

Невдовзі переливи шкільного дзвоника покличуть учнів на довгоочікувані канікули, а шкільні коридори наповняться до 1 вересня тишею. Та неспокійною залишаються учительські будні. Все, що хвилює учителя – прописане в першOVERесневому дзвінку тривалістю в два семестри. Хвилюють одвічні питання: як зробити комфортним, безконфліктним життя дітей в класі, щоб через десятки років не одвертали свої погляди при зустрічі колишні однокласники. І хоча курс

«Етика» перекочував за чиеїсь мовчазної згоди у варіативну складову, суспільство сьогодні від школи, класного керівника чекає потужних зусиль, спрямованих на гуманізацію відносин в дитячому колективі. Отож, спробую поділитися своїми поглядами на форми, зміст роботи класного керівника, спрямованих на подолання відчуженості, конфліктних ситуацій в класному колективі.

Загальновідомо, що життя класу регламентується шкільними правилами, а ще правилами, які мають встановити самі учні. Тож на перших зібраннях класу запропонуйте учням виробити правила і назвіть їх, наприклад, «Правила життя нашого класу».

«Правила» обов'язково треба приймати колективно, обговоривши кожну норму. При цьому слід акцентувати увагу на тому, що вони не повинні суперечити правилам для учнів, а головне - не принижувати людську гідність, бути обов'язковими для всіх. Адже, колективне напрацювання – це шлях взаємовпливу, коректної поведінки, а також самооцінки власної поведінки.

Алгоритм прийняття правил має бути таким:

І крок

Вчителю слід подбати про попередні правила роботи, щоб попередити виникнення конфлікту, активізувати дитячі ініціативи, усунути нерішучість, безвідповідальність.

Вони мають починатися із правила, яке має запропонувати сам учитель, наприклад:

1) Кожен має право на думку, слово, в яких ми не принижуюмо іншого.

Це активізує дітей, розбудить їхню фантазію.

Інші правила, яких може бути 3-4, доповнюють учні.

ІІ крок

Організуйте подальшу роботу учнів в групах(парах). Вони мають заповнити

 підготовлені учителем бланки для вписування правил (див. зразок бланку)

Встановіть час для обговорення .Після чого надайте учням можливість презентувати своє бачення цих правил.

Зразок бланку

У нашому класі

МОЖНА _____

ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ (хоча можна утриматися) _____

НЕМОЖНА _____

Прийняті класним колективом _____

(дата)

III крок

Правила фіксуємо письмово, поміщуємо в класному куточку, а також (за потреби) в учнівському щоденнику, що дасть змогу ознайомити батьківську громаду класу із прийнятими дітьми правилами.

З метою регламентації відносин в класі, формування морального обличчя дитячого колективу доцільно провести години спілкування: «Порядність і привітність – золоті ключі до людських сердець», « Як нам жити в мирі», «Що треба зробити, щоб мене почули в класі, школі», « Добро твориться просто-ні за так».

У пригоді для формування поведінки на засадах загальнолюдських цінностей, моральності варто ще на початок навчального року запропонувати учням провести дослідницькі проекти на теми: «Афоризми про людську дружбу», « Традиції привітання українського народу»,

«Правила вирішення суперечок», «Традиційна українська гостинність». Представлені проекти мають уособлювати не лише інформаційний блок, а й зосереджувати увагу дітей на важливості дотримання усталених традицій , правил в повсякденному житті.

Отож , підсумовуємо результати роботи класного керівника з формування ключової громадянської компетентності.

По-перше, працюючи над правилами співжиття класу, учні навчаються приймати рішення, співставляти, порівнювати свої думки з думками інших, вирішувати конфлікт інтересів цивілізовано,йти на компроміс, а в подальшому дотримуватися правил, прийнятих ними ж самими.

По-друге, від самоконтролю поведінки вони переходять до усвідомленої життєдіяльності класного колективу відповідно до правил, які можуть мати глибоку пролонговану позитивну дію в майбутньому.

По-третє, проектна діяльність (індивідуальна, групова) є не що іншим як формою самоосвіти, практичних кроків зміни нашого життя на краще.

Використання творів українських художників на уроках біології з метою гармонійного розвитку та патріотичного виховання школярів

Серікова Юлія Миколаївна,

*вчитель біології комунального закладу «Навчально-виховний комплекс:
Загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія №2 Вінницької міської ради»,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії*

Анотація. У статті автором визначено специфіку використання творів українських художників на уроках біології з метою гармонійного розвитку та патріотичного виховання школярів.

Ключові слова: асоціація, виховання, наочність, розвиток.

Актуальність теми дослідження. На сьогодні серйозне занепокоєння викликає споживче ставлення молоді до рідної землі, прагматичне бажання влаштуватися комфортніше. Відсутність належного патріотичного виховання дітей, шкільної молоді може спричинити серйозну духовно-моральну деформацію суспільства. Таким чином, сформувати в учнів почуття патріотизму як найважливішої духовно-моральної й громадянської цінності – це нагальне завдання загальноосвітньої школи.

Криз у вихованні патріотизму школярів на сьогоднішній день поглиблює ряд суперечностей, що виникли на суспільному, особистісному та родинному рівнях. До них належать:

- 1) стан вихованості сучасної молоді та недостатнє використання у педагогічній практиці сучасних інноваційних форм та методів патріотичного виховання школярів;
- 2) суперечність між вимогами педагогів та сімей до виховання патріотизму у дітей шкільного віку;
- 3) суперечність між цінностями сім'ї і соціуму.

Аналіз досліджень та публікацій. Для розвитку асоціативного та абстрактного мислення, що нерозривно пов'язані з гармонійним розвитком особистості школяра необхідне використання наочності, зокрема репродукцій картин на уроках біології. Суть використання саме цієї наочності на уроках головним чином полягає в єдності конкретного й абстрактного. В кожному навчальному матеріалі, запропонованому

для засвоєння, треба знайти місце для певного виду художнього твору. Розглядаючи те чи інше художнє полотно, вчителю потрібно звертати увагу на те хто його автор, вказавши коротку біографію художника та стиль виконання цієї картини. Неабияке патріотичне піднесення відчувають і вчителі і учні, коли знайомляться з досягненнями українських художників на державному та світовому рівнях. Наприклад, Катерина Білокур, така ж як і мільйони українських селянок, але зуміла завдяки своєму величезному, даному Богом талантові й дивовижній наполегливості сягнути вершин успіху і прославити українське мистецтво на цілий світ. Відомий сучасний український художник Іван Степанович Марчук. Він — з плеяди славних бунтарів, справжніх поетів живопису. У своїх творах І.С. Марчук звертається до вічних тем людського буття; це послання до людей, в якому постають добро і зло, життя і смерть, прекрасне і потворне. Жовтень 2007 — включений до британського рейтингу [«Сто геніїв сучасності»](#). Саме такі приклади українського суспільства є покликанням для учнів бути кращими і гідними громадянами своєї держави.

Мета статті. Вказати особливості використання творів українських художників на уроках біології з метою гармонійного розвитку та патріотичного виховання школярів.

Виклад основного матеріалу. Використання методів аналізу мистецьких творів, зіставлення художніх зразків за принципами аналогії, контрасту й узагальнення спонукає учнів творчо ставитися до виконання завдань, сприяє глибшому осягненню мистецьких творів, вимагає розкриття їх нових аспектів. Така робота веде до усвідомленого засвоєння знань, впливає на розвиток спостережливості і дослідницького вміння, стимулює почуттєве пізнання, поглиблює і концентрує його, сприяє абстрагованому понятійному мисленню.

Використання творів живопису на уроках біології надає можливість активізувати різноманітні види навчально-пізнавальної діяльності учнів. У цьому випадку процес засвоєння знань відбувається в атмосфері інтелектуальних, моральних та естетичних переживань, творчості учителя та учнів, самостійної роботи. Процес пізнання зачіпає душу дитини, призводить до особистих вистражданих відкриттів. Твори образотворчого мистецтва на уроці біології завдяки емоційному впливу головним чином забезпечують

шлях засвоєння змісту навчального матеріалу через переживання, що у свою чергу, сприяє розвитку формування духовності підростаючого покоління.

Роль та місце картини на уроці біології можна узагальнити так:

1. Картина допомагає підготовці учнів до сприйняття нового матеріалу. Сприяє активізації та мотивації сприйняття нового матеріалу, стає джерелом активного здобуття знань.
2. Картина є зоровою опорою для сприйняття учнями розповіді вчителя.
3. Картина посилює емоційний та моральний вплив розповіді вчителя.
4. Картина легко фіксується у пам'яті учнів, допомагає закріпленню навчального матеріалу та рефлексії.

На уроці можна залучати 1-2 картини. Виняток можуть становити уроки узагальнення і систематизації знань, на яких можна використовувати декілька картин, що вже знайомі учням.

Картину необхідно продемонструвати учням лише у потрібний момент роботи на уроці. Вивісивши репродукцію картини, ми витримуємо паузу у декілька секунд, щоб надати можливість учням самостійно розглянути зображення. Демонстрація картини супроводжується коментарем учителя. Картина вивішується високо на дошці, де її видно усім учням. Ідеальний варіант – мати також набір репродукцій на кожен учнівський стіл, або ж картин українських художників в електронному варіанті.

Ми вважаємо, що з-поміж картин українських художників на уроці біології варто використовувати живопис та пейзаж творчості видатних українських художників Михайла Бойчука, Васильківського С.І., Марчука І.С., Миколи Пимоненка, Катерини Білокур, Архипа Івановича Куїнджі. Зокрема приклад І.С. Марчука, що в 2007р. потрапив до найвизначніших геніїв сучасності, сприяє піднесенню патріотичних почуттів учнів. Правильне використання картин на уроці приводить до формування чітких просторових і кількісних уявлень, змістовних понять, розвиває логічне мислення і мову, допомагає на основі розгляду та аналізу конкретних явищ прийти до узагальнення, які потім застосовуються на практиці. Застосування репродукцій картин активізує учнів, збуджує їх увагу і тим самим допомагає їх розвитку, сприяє більш міцному засвоєнню матеріалу, дає можливість водночас радіти досягненням українських художників на світовому рівні. Тим

самим вчитель сприяє розвитку духовно-моральних якостей школяра, сприяє розвитку патріотичних почуттів.

Колоритність, абстракція, самобутність художніх творів підвищують цікавість до знань, роблять легшим процес їх засвоєння, підтримують увагу дитини, сприяють виробленню в учнів емоційно-оцінного відношення до знань, що повідомляються.

Отже, у загальному використання художніх творів на уроках виконує ряд функцій:

- створює в учнів конкретні уявлення про різноманітність органічного світу;
- дають уявлення про природні об'єкти, їхню величину, форму, забарвлення;
- дають можливість для ознайомлення із зовнішнім виглядом організму, показати особливості його цілісної будови або окремих одиниць та пристосування до умов середовища;
- сприяють умінню робити порівняльні характеристики;
- допомагають вивчати об'єкти, які неможливо розглянути неозброєним оком;
- забезпечує розвиток абстрактного мислення;
- розвивають творче мислення і пізнавальний інтерес учнів;
- сприяють міцнішому засвоєнню інформації, спрощують та прискорюють процес підготовки учнів до уроку.

В якості прикладу використання творів українських художників на уроках біології з метою гармонійного розвитку та патріотичного виховання школярів у Додатку подається конспект уроку.

Висновки. Досліджуючи проблему патріотичного виховання на уроках біології та в позаурочній діяльності, ми спиралися на наукові праці П.Ігнатенка, О.Кобрій, Н.Косаревої, Л.Крицької, В.Кукушина, В.Поплужного, Г.Пустовіта та інших учених. На основі чого розробили форми та методи, що сприяли гармонійному розвитку особистості учнів та патріотичних почуттів. Суть принципу наочності, а саме використання картин на уроках біології полягає у створенні образів, конкретних уявлень, на основі яких будується навчально-пізнавальна діяльність учнів, спрямована на оволодіння системою уявлень і понять. Потреба в демонструванні графічних наочних посібників зумовлена тим, що уявлення, які дістають діти тільки з розповіді вчителя або читання статті і які не закріплені зоровими образами,

можуть бути неправильні. Отже, демонстрування картин, супроводжувані поясненнями, допомагають створити в учнів образні уявлення про предмети і явища навколишнього середовища, провести паралель між натуральним об'єктом, наприклад, вологим препаратом чи гербарним зразком і зображенням на картині представником органічного світу, який суб'єктивно виразив художник в тому чи іншому стилі живопису чи сюрреалістичному направленні.

Список використаної літератури

1. Абдыраимова Р.А. Педагогика сотрудничества: учителя – родители //Педагогіка толерантності. – 1997. – № 1–2. – С. 82–85.
2. Абрамов А.В. К вопросу о сущности патриотизма //Полигнозис.–2000.–№2.–С. 60–62.
3. Авдіянець Г.Г. Формування духовних потреб молодших школярів у сім'ї: Дис. канд. пед. наук: 13.00.07. – Слов'янськ, 2001. – 194 с.
4. Алексеєнко Т.Ф. Християнські цінності і сучасне сімейне виховання //Наукові записки. Виховання молодого покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України. Наукові праці міжнародної науково-практичної конференції. – Острого: Острозька Академія, 2000. – Т. 3., – С. 277–281.
5. Антоненко М.Я. Проблеми формування національної свідомості //Рідна школа. – 1991. – № 2. – С. 5–9.
6. Белобородова Н.С. Формирование родиноведческих понятий у детей старшего дошкольного и младшего школьного возраста в образовательном процессе: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. – Уфа, 1999. – 155 с.
7. Бех І.Д. Концепція виховання особистості //Рідна школа. – 1991. – № 5.–С. 40–47.
8. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина //Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 144–150.
9. Валеев И.И. Народность и патриотизм. – Уфа: Башк. кн. изд-во, 2000. – 336 с.
10. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (Дидактичний аспект). – Х.: Скорпіон, 2000. – 120 с.
11. Ващенко Г. Виховний ідеал. Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 192 с.
12. Гнатюк В., Черниш П. Виховний ідеал – бути патріотом//Початкова школа. – 1998. – № 3. – С. 36–40.

Авторські об'єкти праці учнів з малою кількістю конструкційних матеріалів

*Лещук Роман Миколайович,
учитель трудового навчання комунального закладу
«Загальноосвітня школа I-III ступенів із спеціалізованими
класами з поглибленим вивченням математики і фізики №34
Вінницької міської ради»,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист*

В сучасній школі трудове навчання повинне забезпечувати розвиток трудових умінь та навичок. Але при обмеженому фінансуванні однією з проблем постає забезпечення конструкційними матеріалами учнів. Особливо ця проблема відчувається при фронтальному забезпеченні учнів класу для виготовлення виробу однієї конструкції за одним креслеником. Учні необхідно поставити в однакові умови роботи і бажано видати їм однаковий матеріал. При цьому забезпечується рівність вимог до учня та оцінювання роботи.

Одним із шляхів вирішення вказаної проблеми є виготовлення виробів з невеликими габаритними розмірами. Невеликі розміри виробу дають змогу економити матеріал в значному обсязі. Причому об'єкти праці розробляються з врахуванням найдоступніших та найпоширеніших матеріалів. З одного шматка матеріалу (бруска, дошки, жерсті, фанери) можна нарізати заготовки для частини або всього класу.

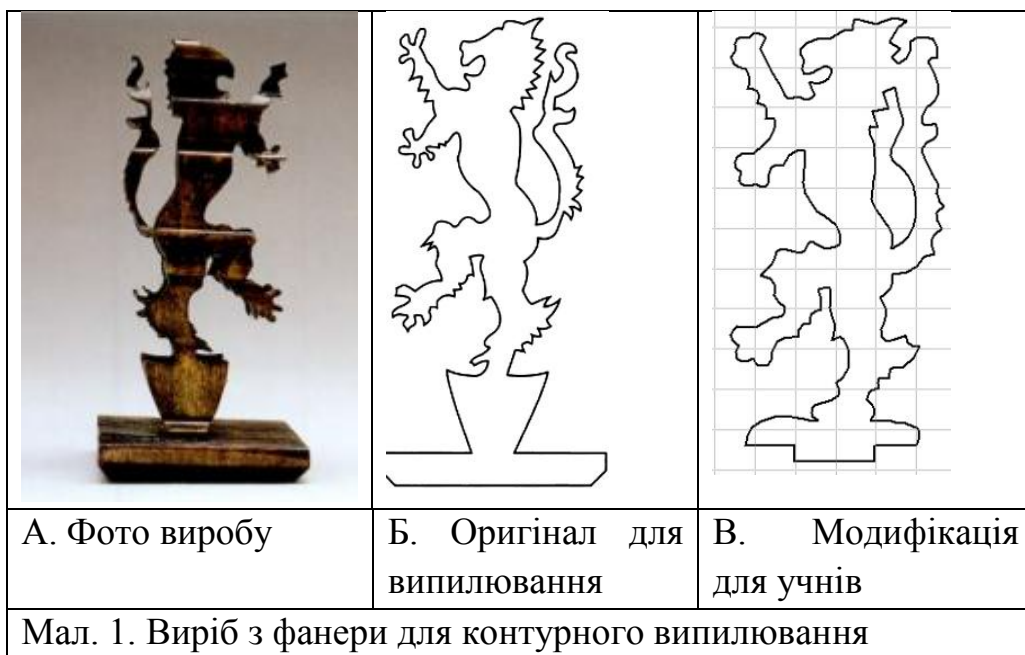
Звичайно, є деякою проблемою пошук креслеників таких виробів або зображень їх конструкцій. Але об'єкти праці з невеликою матеріалоемністю частково можна знайти в журналах, різноманітній технічній літературі, мережі Інтернет тощо.

Як об'єкти трудової діяльності можна використовувати самостійні вироби або окремі деталі до складних виробів. Часто таких виробів недостатньо або вони частково не відповідають навчальній програмі, кількості годин, посильності виготовлення учнями тощо. Тому учитель змушений модифікувати вироби або проектувати нові об'єкти праці учнів. Рушіями проектування виробів учителем є залежність розмірів деталей від матеріалів та їх габаритних розмірів та врахування технологічної бази шкільної майстерні. Тому доцільно в основу виробів покласти найбільш доступні конструкційні матеріали: березова тришарова фанера, оцинкована листовая сталь, сосновий брусок 20х40 мм, вагонку тощо.

Розглянемо окремі вироби для 5-го класу.

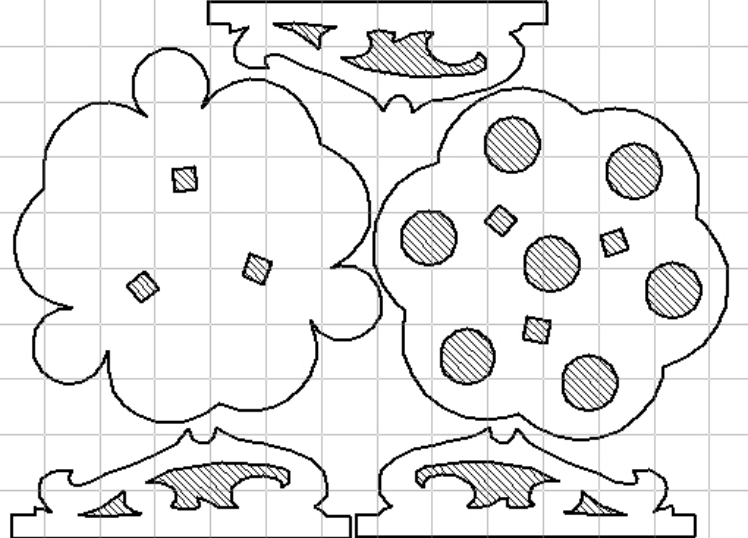
Для контурного випилювання учнями виробів з фанери під час вивчення блоку

1 «Технологія виготовлення виробів із фанери та ДВП» були модифіковані статуетки з зарубіжного видання «128 Compound Scroll Saw Patterns». Оскільки запропоновані статуетки (мал. 1, А) випилювалися з

деревини за допомогою лобзикового верстата та ще й майстром з великим досвідом, то складність контурів може бути високою (мал. 1, Б). Для учнів 5-го класу контури виробу спрощено, зроблені ширшими вузькі місця тощо (мал. 1, В).

Інколи в процесі конструювання необхідно виготовляти виріб та модифікувати декілька разів. Як приклад візьмемо підставку для олівців, яку учні виготовляють під час вивчення варіативного модуля «Технологія виготовлення виробів із деревини та деревинних матеріалів (способом ажурного випилювання)». Основою для виробу було знайдене в мережі Інтернет фото підставки для зубних щіток, що виготовлена з 7-ми шарової фанери (мал 2, А). За фотографією в програмі «Компас» були розроблені малюнки для випилювання на 4 мм фанері. Найскладнішим було з'єднання верхніх деталей до верхнього диска – впівфанери, що виявилось для тришарової фанери замалим і учні такого з'єднання просто не виконають (мал. 2, Б). Рішення – забрати верхні деталі. Для стійкості довелося збільшити розміри нижньої деталі у вигляді квітки з листочками, а три стійки віддалили від центра (мал. 2, В). Це дозволило посередині розмістити ще один отвір для олівця. Підставка для олівців виявилась стійкою, але олівці часто зісковзували за межі основи підставки. Проблему вирішили шляхом не ускладнення конструкції. Надпиляли надфілем опуклі частини стійок та обмотали ниткою або канцелярською кольоровою гумою. В остаточному варіанті листочки основи було заокруглено, чим ще зменшено витрати фанери та з'єднали у ніжці верхній завиток з прямою ділянкою деталі (мал. 2, Г). В результаті комбінаторики було знайдене оптимальне розташування деталей (мал. 2 Г).

		
А. Оригінал	Б. Перший варіант	В. Другий варіант
		
Г. Остаточний варіант	Г. Робочий рисунок для випилювання	

Мал. 2. Варіанти та еволюція підставки для олівців

Розроблена конструкція має наступні переваги:

- малі витрати фанери;
- одночасне розміщення 7 олівців;
- малі габарити;
- проста конструкція (5 деталей з фанери);
- мала кількість браку під час випилювання учнями;
- оригінальна форма.

Таким чином, на всі вироби для одного учня 5-го класу в середньому припадає 2 листи фанери розміром 200х300 мм.

Інші вироби для учнів 5-го класу розроблені аналогічно.

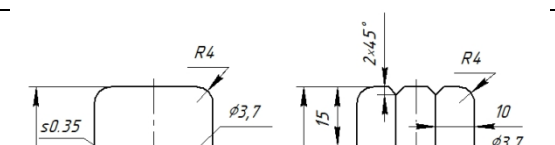
У шостому класі програмою для хлопчиків передбачено вивчення блоку 1 «Технологія виготовлення виробів із тонколистового металу та дроту». Під час

обробки тонкого листового матеріалу учням запропоновано виготовити набір підвісок з листової оцинкованої сталі товщиною 0,4 мм, шириною 30 мм та висотою 50 мм. Для виготовлення їх необхідно затратити смужку шириною 31 мм та 102 мм разом з припуском на обробку. Учні спочатку за технологічною карткою виготовляють базову форму підвіски (мал. 3, А), потім обирають шаблон за вподобанням та формують верхню частину підвіски (мал. 3, Б). Деякі учні вносять ще додаткові елементи у форму підвіски (мал. 3, В).

А. Кресленик базового варіанту	Б. Варіанти шаблонів	В. Фото підвіски
Мал. 3. Підвіска		

Наступним виробом є підставка під календарик. Для виготовлення його необхідно затратити листового металу товщиною 0,4 мм шириною 31 мм та довжиною 92 мм.

Під час виготовлення виробу учні вдосконалюють уміння розмічати, різати, свердлили, обпилювати, контролювати розміри та форму. Але новими для учнів є з'єднання деталей та згинання. Учні спочатку за креслениками виготовляють деталі (мал. 4, А). Під час виготовлення підставки учні виконують фальцеве та заклепкове з'єднання. Після виконання з'єднань необхідно відігнути ніжку (мал. 4, Б). В результаті учні отримують малогабаритний виріб, який насичений технологічними операціями та є методично вдалим (мал. 4, В).

		
А. Кресленики деталей	Б. Схема згинання ніжки	В. Фото виробу

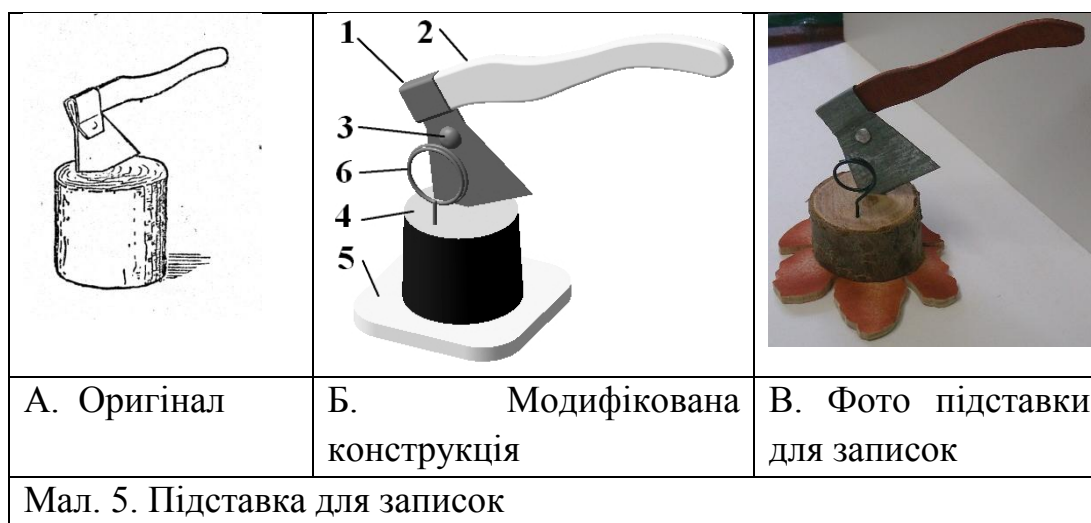
Мал. 4. Підставка під календарик

Загалом для виготовлення цих двох виробів витрачається смужка шириною 31 мм, яка відрізається від шматка листового металу розміром 200х200 мм.

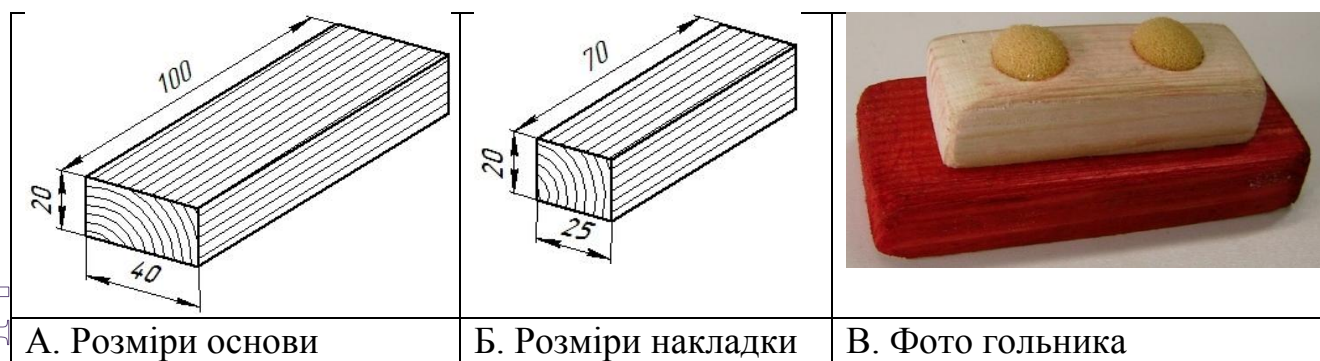
Цікавим для учнів є виготовлення сувенірної сокирки. Цей виріб є класичним в методиці трудового навчання (мал. 5, А). Але були зроблені деякі доповнення. По-перше, додали декоративну основу під пеньчок, по-друге, додали кільце-пружину на ніжці для записки (мал. 5, Б). Учні мають можливість обирати форму основи, діаметр пеньчка або внести додаткові елементи (мал. 5, В).

Таким чином, для виготовлення такого виробу йде дуже мало матеріалів. Але учні мають можливість згадати та повторити випилювання деталей з фанери. Оскільки учні ще не мають навичок з обробки деревини, то пеньчок видається учням готовим.

На одного учня 6-го класу на цілий навчальний рік припадає 2 листи оцинкованої сталі розміром 200х200 мм на виготовлення 5-7 виробів.

Для учнів 7-го класу розроблені також вироби з малою кількістю витрат конструкційних матеріалів. Так, під час вивчення учнями блоку 1 «Технологія виготовлення виробів із деревини» учні виготовляють вироби, відповідно, з деревини.

Мал. 6. Гольник

Найпершим виробом з деревини учні виготовляють гольник (мал. 6). Гольник складається з основи, накладки та шурупа. Виріб простий та виготовлений з шматка рейки для монтажу вагонки. Учні за технологічними картками виготовляють базові форми деталей (мал. 6, А, Б). Творчість учні можуть проявити у конструюванні форми деталей, округлень, фасок (мал. 6, В). Накладка кріпиться на попередньо пофарбовані деталі за допомогою клею та шурупа. В отвори вставлені та приклеєні подушечки зі шматочків поролону для розміщення голок. Два отвори дозволяють розміщувати різні голки в окремій подушечці.

Наступний виріб має шипове з'єднання, яке передбачене навчальною програмою блоку 1. Учня запропоновано дві базові конструкції підставки для ручок (мал. 7.). Під час виготовлення виробу учні вдосконалюють навички роботи з деревиною та освоюють шипове з'єднання.

Таким чином, для учня 7-класу для виготовлення виробів під час вивчення блоку передбачено близько 400 мм бруска 20х40 мм, вагонки близько 160 мм розміром 14х100 мм.

Отже, зробимо висновки.

Конструкція виробів та технологія їх виготовлення повинні відповідати навчальній програмі, бути простими та посильними для виготовлення учнями. Малі витрати матеріалу дають можливість на практиці застосувати елементи екологічного та економічного виховання, зменшити собівартість виробів. Але для цього необхідно учителю самому розробляти або модифікувати конструкції виробів з врахуванням витрат часу на виготовлення виробу, найбільш доступних конструкційних матеріалів, технологічних можливостей майстерні.

Мал. 7. Вироби з деревини з шиповим з'єднанням.

ГО

1

Література

1. Боринець Н. І. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів : 5-11 класи / Н. І. Боринець, Р. М. Лещук ; упоряд. Л. Рак. - К.:Шк. світ, 2011. - 112 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
2. Лещук Р. М. Виготовлення виробів із металу в шкільних майстернях за умов дефіциту матеріалу / Р. М. Лещук // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2008. - №4. - С. 34-36.
3. Лещук Р. Конструювання об'єктів праці для випилювання лобзиком з використанням комп'ютерних програм / Р. М. Лещук, О. В. Лоїк // Трудове навчання в школі. – 2014. - №22 (106). – С. 5-12.
4. Лещук Р. М. Творчий підхід до організації практичної діяльності учнів у різних системах трудового навчання / Р. М. Лещук, С. С. Півень // Трудове навчання в школі. – 2014. - №1-2 (85-86). – С. 7-15.

Антарктида й Антарктика. Географічне положення та дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка

Конспект уроку з географії в 7 класів

Побережник Олег Сергійович,

*Вчитель географії та біології комунального закладу
«Загальноосвітня школа I-III ступенів №14 Вінницької міської
ради»*

Тема. Антарктида й Антарктика. Географічне положення та дослідження материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Міжнародний статус материка.

Мета. Освітня: сформувати поняття «Антарктида й Антарктика»; сприяти формуванню в учнів знань про географічне положення; поглибити і систематизувати знання про відкриття та сучасні дослідження Антарктиди в рамках міжнародного співробітництва.

Розвиваюча: удосконалювати вміння працювати з картографічним матеріалом, здійснювати аналіз цього матеріалу; розвивати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Виховна: сприяти вихованню почуття гордості і патріотизму, вміти досягати поставленої мети і долати будь-які труднощі на прикладах героїчних подвигів полярників.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Методи навчання: частково-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний.

Обладнання: фізична карта світу, контурні карти, зошити, атласи, мультимедійна презентація, відеоматеріали.

Хід уроку:

I. Організаційний момент. (1 хв)

II. Актуалізація опорних знань.

На екватор на гарячий
Животом лягла і плаче,
Що у неї невеселі
Простягнулися пустелі.
А в лісах густих гілеї
Нишпорять малі пігмеї.
(Африка)

Цей маленький материк
До тепла, мов кішка, звик.
Океан навкруг синіє,
Жаркий тропік землю гріє.
І навкруг на сотні миль –
Безгоміння темних хвиль.
(Австралія)

На екватор голову схилила,
Тропік оторочив тонкий стан.
Зливи теплі щічки її вмили,
Щоб любив красунчик океан.
(Південна Америка)

Цей материк від горя посивів,
Під товстелезними льодами занімів.
Найхолоднішу шапку на Землі
На нього одягнули тіні злі.
(Антарктида)

III. Мотивація навчальної діяльності

Прийом «Дивуй»

Африка – найжаркіший

Австралія – найсухіший

Антарктида – найхолодніший

Як тільки не називають Антарктиду — «королева холоду», «безлюдний континент», «край Землі»...

Вона значно відрізняється від уже відомих нам материків тропічних широт, оскільки розміщена на крайньому півдні планети. Це — велетенська льодова пустеля. На Південному полюсі можна побачити тільки один схід та один захід Сонця на рік. Тут зареєстровані найнижчі температури повітря на Землі, хоч сонячного тепла в полярний день надходить більше, ніж одержує впродовж року жарка Африка. Поверхня Антарктиди вкрита потужним шаром льоду, через що вона є найвищим материком Землі.

Антарктида — материк міжнародного співробітництва. Тут немає постійного населення. Справжніми господарями континенту є наукові співробітники з 18 країн світу, а влітку сюди навідуються гості — туристи. Людина знає вже багато про природу материка, та багато ще не розкрито.

І ми з вами організуємо полярну експедицію, завдання якої дослідити природу материка і дати відповіді на загадки, які ставить Антарктида, і доторкнутися до таємниць, які вона оберігає.

Конкурс «Два Капітана»

IV. Вивчення нового матеріалу

Прийом «Викликаю асоціацію»

Що ви чули про материк Антарктида? Які асоціації він у вас викликає?

«І лежить цей невідомий край снігу та криги за Південним полярним колом, яскраво сяючи в променях сонця полярного дня чи, вкутаний хмарами і вихорами завірюх, у темі полярної ночі. Він по своєму красивий, цей край. І хто побував там хоча б один раз, завжди буде згадувати велике мовчання льодяної пустелі, зафарбованої вранішніми часами в ніжні сині, фіолетові та рожеві кольори, холодні спалахи полярного саява, затишні вогні зимівель, вкритих кучугурами снігу».

вчений-полярник Ю. Гусєв

1. Вступна бесіда:

Участь в експедиції беруть провідні спеціалісти в різних галузях географічної науки. Це: історики, картографи, полярники-дослідники.

Ви всі чули назви “Антарктида” і “Антарктика”, але, мабуть, навіть не задумувалися над тим чи є між ними різниця.

- Отже, що таке Антарктида? (Це материк).

- Що означає його назва?

Оскільки шостий континент знаходиться на протилежному кінці земної кулі в порівнянні з Арктикою, то і назвали його Антарктида, що в перекладі з грецької мови означає «протилежний Арктиці». Але звідки з'явилася назва «Арктика»? Здавна сузір'я Великої Ведмедиці було дороговказом для грецьких мореплавців і вказувало їм на північ. «Ведмідь» грецькою — «арктос» і всі північні області земної кулі почали називати Арктикою.

Антарктика — «анти»-Арктика, полярна область на протилежному від Арктики південному боці земної кулі. Тут все схоже і не схоже на область за Північним полярним колом. Головна відмінність у тому, що тут замість океану всередині полярного кола знаходиться материк, але материк не простий, а крижаний. Він середньої величини: приблизно в два рази більше Австралії і в два рази менше Африки.

До складу Антарктики входить материк Антарктида, південна околиця Тихого, Атлантичного й Індійського океанів і острови, що розташовані в межах 50° - 60° південної широти, де сходяться більш теплі і холодні води океанів. Площа Антарктики — 14 млн. кв. км.

Зараз наші дослідники – **картографи** дадуть характеристику географічного положення материка і його берегової лінії.

«Робота з контурними картами»

Позначаємо на контурній карті географічну номенклатуру материка:

Моря: Уедела, Беллінсгаузена, Росса, Амундсена.

Півострів: Антарктичний.

Протока: Дрейка.

Течія: Західних вітрів

Полярні станції: Академік Вернадський, Амундсен-Скотт.

Географічне положення

Природа Антарктиди тісно пов'язана з її географічним положенням.

Унікальність ФГП полягає в тому, що материк повністю розташований за пд. полярним колом. В центрі Антарктиди розміщений **Пд. полюс**. Так що ми дійсно можемо сказати, що це «пд. край Землі». Тут всі береги дивляться на пн. і через материк проходять всі меридіани.

Таке ФГП не може не відобразитися на природних умовах, особливо існування полярного дня і полярної ночі. Тут цілий рік панує область високого тиску, що не сприяє утворенню опадів.

Антарктида омивається водами 3-х океанів – **Тихого, Атлантичного, Індійського**. В материк вдаються 2 моря – **Веддела і Росса**, які є неглибокими і вкриті шельфовими льодовиками.

Береги – це льодовикові урвища висотою до кількох десятків метрів, які називають «*Великим льодовим бар'єром*». Виділяється **Антарктичний півострів**, який розділяє Тихий і Атлантичний океани. Антарктида відділяється від Пд. Америки **протокою Дрейка**. Омивається течією **Західних вітрів**. Крайні точки тут чітко не виділяються.

Надзвичайно цікавою є **історія відкриття і дослідження материка**.

Цим питанням в нас займалися **історики**.

Історія його відкриття та дослідження сягає у далеку давнину. Фантастичні обриси таємничої Південної землі здавна позначали на географічних картах. Давні греки припускали кулястість Землі та наявність у її Південній півкулі великої ділянки суходолу, що протистоїть Арктиці (звідси назва). Але за відсутності засобів сполучення довести або спростувати ці гіпотези було неможливо.

Першим науковим обґрунтуванням існування південного материка стали теоретичні розробки видатного російського природознавця **Михайла Васильовича Ломоносова**. У 1761 р. він уперше розробив класифікацію морського льоду та обґрунтував походження різних його видів. На думку **Ломоносова**, «падуни» (так науковець називав айсберги) утворюються біля великих берегів, від яких вони відриваються. Учений припускав, що айсберги опускаються з якоїсь землі, що,

найвірогідніше, лежить у районі Південного полюсу та вкрита льодом, з якого і утворюються падуни.

Дослідження **Ломоносова** набули широкого розповсюдження у науковому світі. І у 1773 р. експедиція під керівництвом англійця **Джеймса Кука** стала першою в історії людства, яка перетнула Південне полярне коло. Через рік пошуки поновилися, і експедиція досягла рекордної на той час південної широти — $71^{\circ}10'$, але не материка. Тому після плавання Кука на картах Південної півкулі перестали зображувати землю, замінивши її океаном.

Тільки у січні 1820 р. успіхом увінчалось плавання російської експедиції під керівництвом **Фадея Беллінсгаузена** та **Михайла Лазарєва**. Материк Антарктида був нарешті відкритий, а його берегова лінія досліджена експедицією, що обігнула його п'ять разів. Два роки потому інший визначний російський мореплавець — **Іван Крузенштерн** — пропонував продовжити дослідження Антарктиди, але план нової експедиції не дістав підтримки тодішнього уряду.

Йшли роки, Антарктида все більше манила до себе, адже ще ніхто не побував на Південному полюсі. І в 1910 р. англійський капітан **Роберт Скотт** з Нової Зеландії вирушив на його підкорення. Плавання до Антарктиди та мандрювання материком були трагічними, але **Скотт** досяг своєї мети 17 січня 1912 р. Уявіть собі, що відчув **Скотт**, дізнавшись, що його випередили: 14-16 грудня 1911 р. Південний полюс був відкритий норвежцем **Руалем Амундсеном**. Передбачливіший норвежець пересувався Антарктидою за допомогою кількох собачих упряжок. На відміну від нього **Скотт** узяв із собою лише одну собачу упряжку, розраховуючи ще на коней та моторні сани, які не допомогли йому та його супутникам — вони йшли до полюсу пішки. Сам **Скотт** та чотири його супутники загинули на зворотному шляху від голоду та холоду, не дійшовши до однієї зі своїх баз лише 19 км. Цікаво, що в складі експедиції **Р. Скотта** був і наш земляк — полтавчанин **Антон Омельченко**. Йому вдалося повернутися до узбережжя з іншою групою учасників експедиції, яких **Р. Скотт** ще до досягнення полюса відправив назад.

Він є першим українцем, що побував в Антарктиді. Народився А.Омельченко в с. Батьки Полтавської області. Був професійним жокеєм. Невідомо як, але на початку ХХ ст.. опинився у Владивостоці, де доля звела його із помічниками Скотта. За сприяння уряду царської Росії вони займалися пошуком і підбором для експедиції їздових собак та маньчжурських поні. Було тоді Антону 20 років, провів він в Антарктиді трохи більше року. За участь у експедиції був нагороджений британською медаллю. Його ім'я є на карті Антарктиди – бухта Омельченко».

В щоденнику, який **Скотт** вів до останнього дня, було записано: *«Ми знали, що йдемо на ризик, Обставини не сприяли нам; нам ні на що скаржитись, і лишається*

тільки скоритися провидінню, дочекатися кінця... Я помираю у мирі з собою і з усім світом. За ради Бога – не залиште наших близьких».

Амундсен вирушив у свою подорож у тому ж році, що і Скотт, зупинився у лютому 1911 р. на 79 ° пд. ш. на зимівлю, а у жовтні - вирушив до полюсу, взявши з собою 70 собак та чотиримісячний запас їжі. Він з чотирма супутниками щодня долав 30 км на висоті 4000 м над рівнем Океану. Шлях до полюсу вони вибирали залежно від рівності льоду, що і дозволило їм підняти над метою своєї подорожі норвезький прапор.

Амундсен, довідавшись про загибель Скотта, сказав: «Я б пожертвував славою й усім, що б повернути його до життя. Мій тріумф затьмарений думкою про його трагедію, вона переслідує мене».

Амундсен і Скотт, Скотт і Амундсен. Сьогодні в тій самій точці, що принесла перемогу одному і смертельну поразку іншому, веде наукові дослідження антарктична станція, яку назвали «Амундсен-Скотт». Південний полюс і мудра географічна карта навіки з'єднали імена колишніх суперників, що пішли в безсмертя.

Льодовиковий покрив Антарктиди.

3. Більша частина Антарктиди вкрита потужним льодовиковим покривом, площа якого 13 650 тис. км². Його середня товщина становить від 1830 м до 2160 м, а максимальна перевищує 4700 м. Лише менше 2,4% поверхні вільна від льоду. Це вершини підлідних гір, або антарктичні оазиси. **Загальний об'єм льоду – близько 30 млн, що в перерахунку на воду дорівнює стоку всіх рік земної кулі за 540 років!** Танення всього льоду, законсервованого антарктичному льодовиковому покриві, привело б до підвищення рівня Світового океану на 60-70 м і затопленню всіх портових міст світу і величезних рівнин всіх інших материків і островів. Але, це в найближчому майбутньому навряд чи можливо, бо антарктичний льодовиковий покрив досить стійкий і при коливаннях клімату за останні 30 млн. років зазнавав лише незначних змін розмірів і форм.

Льодовики Антарктиди – це унікальне утворення. Основу зледеніння становить гігантський **материковий льодовиковий щит**. Він займає приблизно 88 % території материка, а 12 % - припадає на шельфові льодовики. Льодовики виникають з нашарувань снігу, який випадає щороку, але не встигає розтанути. Сніжинки поступово перетворюються в льодяні зерна, а під вагою верхніх шарів утворюється лід. В різних частинах Антарктиди на цей процес іде від 190 до 1000 років. Льодовиковий щит має форму купола, який понижується від центру до окраїн - спочатку поступово, а потім все більше і більше круто. Лід розтікається з центру Антарктичного льодовикового щиту до його країв. Таким чином відбувається рух льодовика під дією власної ваги від центру до узбережжя, де і утворюються шельфові льодовики.

Шельфові льодовики – це гігантські плавучі льодяні плити біля краю материкового льодовикового покриву Антарктиди, які є його природним морським продовженням. Для існування льодовиків велике значення має їх розташування: ті, які розміщені в затоках, що глибоко вдаються в суходіл, краще протидіють руйнуванню морськими хвилями, а ті, які далеко виступають у відкрите море, швидше руйнуються. Найбільшим шельфовим льодовиком є льодовик Росса, площа якого дорівнює площі Франції.

Крім цього, важливу роль у існуванні льодовиків відіграє живлення, яке вони отримують з двох джерел:

1. Приблизно 2/3 льоду поступає з материкового льодовика.
2. 1/3 – за рахунок атмосферних опадів.

Основним джерелом витрат у шельфових льодовиків є утворення айсбергів. Місцями їх від'єднання є тріщини і розломи, в результаті цього берегова лінія постійно змінюється. Кілька років підряд відколення айсбергів може не відбуватися, а в інші роки можуть утворюватися і відпливати в море величезні льодяні поля площею до кількох тис. км².

«Плаваючі береги».

Якщо уважно розглянути карти Антарктиди видані в різні роки, а також фотографії зі штучних супутників Землі, то можна побачити багато місць, де положення берегової лінії з плином часу змінюється в досить широких межах. Це явище особливо характерно для шельфових льодовиків – Росса, Ларсена та ін. ділянок узбережжя. Берегова лінія в цих районах за останні 50-60 років безперервно переміщувалася, причому в деяких місцях на 30-50 км і більше. Це відбувається тому, що океан інтенсивно бореться за захоплені материком акваторії, відриваючи величезні льодяні брили – айсберги і відносить їх на пн., де вони тануть.

Вік айсбергів.

В Антарктиці айсберги живуть довше, ніж Гренландські. Антарктичні – 6-12 років, а Гренландські – 3-4 роки. Це пояснюється тим:

- що температура води в Антарктиці нижча. Наприклад, 60 пд.ш. - 0° С, а 60° пн.ш. - + 4,8 °С.
- антарктичні айсберги мають набагато більші розміри, ніж арктичні.
- антарктичні айсберги рухаються в основному в холодних течіях, а гренландські - в теплих.

4. У наш час Антарктида не належить жодній державі. Тут заборонено видобуток корисних копалин, випробування зброї, ведення господарської діяльності. Антарктида нині є континентом мирної наукової співпраці різних країн.

Україна, перебуваючи в складі СРСР, брала активну участь у дослідженні та освоєнні Антарктиди. Українські вчені зробили вагомий внесок у вивчення геології, гляціології, радіофізики, картографії, а також погоди, стану та освоєння живих ресурсів моря тощо.

У 1995 році Великобританія безкоштовно передала Україні станцію Фарадей. Тепер вона називається «Академік Вернадський». На станції проводяться гляціологічні, синоптичні, метеорологічні спостереження, дослідження припливно-відпливних процесів тощо. «Академік Вернадський» займає належне місце серед наукових станцій різних країн у Антарктиді.

V. Узагальнення та закріплення нових знань.

Гра «Вірю – не вірю»

1. Материк Антарктида за своєю площею більший лише за Австралію. (Так)
2. Антарктида омивається водами 4 океанів. (Ні)
3. Антарктида майже повністю лежить за південним полярним колом. (Так)
4. Антарктиду відкрив Дж. Кук. (Ні)
5. З поміж усіх континентів Антарктида була відкрита другою. (Ні)
6. Поверхня материка складається з двох шарів. (Так)
7. Антарктида – найнижчий материк на Землі. (Ні)
8. Антарктида – найвологіший материк на Землі. (Ні)
9. Найнижча температура зафіксована саме в Антарктиді. (Так)
10. Першим дістався Пд. полюсу Рауль Амундсен. (Так)

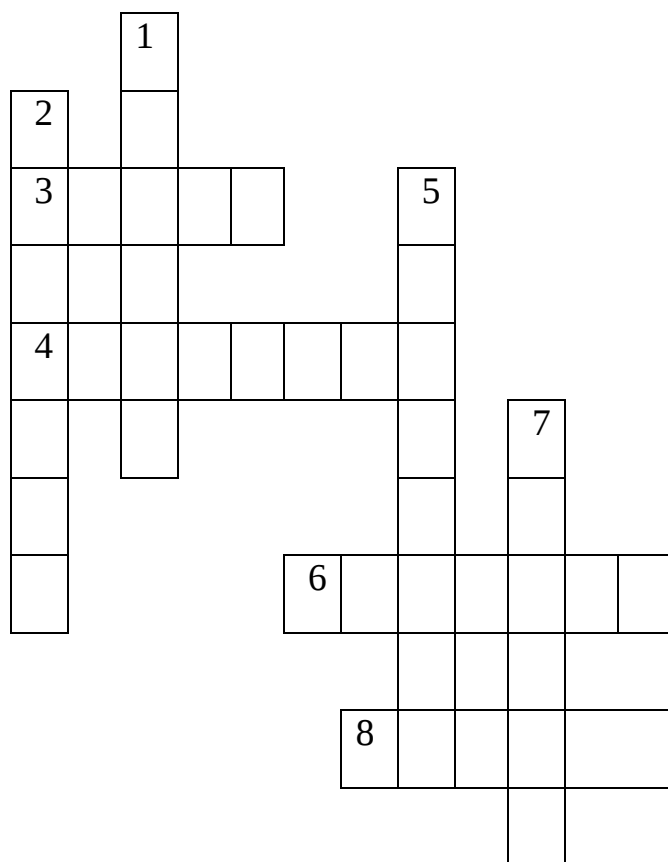
VI. Підсумок уроку. Оцінювання учнів.

Так, у чому ж полягає унікальність Антарктиди? Зробіть висновок.

- ✓ Майже весь континент знаходиться в межах Південного полярного кола.
- ✓ Найбільше сучасне зледеніння на Землі.
- ✓ Найбільше різноманіття типів льоду на Землі.
- ✓ Єдиний континент, де не буває дощів і не зареєстровано жодного землетрусу.
- ✓ Найбідніший видовий склад фауни і флори і лише одна природна зона - антарктична пустеля.
- ✓ Єдиний материк, що не має постійного населення.

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати вивчений матеріал. Вивчити номенклатуру. Підготувати розповідь «Три дні в Антарктиді».

ДОДАТОК***Розв'язати кросворд. Антарктида.******Питання:***

1. Діючий вулкан.
2. Один із мореплавців, який відкрив материк.
3. Вид пінгвіна.
4. Дослідник, який першим досягнув Південного полюсу.
5. Давній материк, в склад якого входила Антарктида.
6. Дрібні рослинні та тваринні організми.
7. Пташка, яка влітку прилітає на береги материка.
8. Китоподібна тварина.

**Сприйняття мистецтва. Народна іграшка. Декорування в
ужитковому мистецтві. Зображення в об'ємі. Прикладна
діяльність. Поняття про особливості декоративного образу
тварин. Виконання навчальної пластичної роботи
«Дивовижні коники та баранці»**

Конспект уроку з образотворчого мистецтва в 2 класі

Зерук Світлана Михайлівна,

вчитель образотворчого мистецтва

комунального закладу «Загальноосвітня школа I – III ступенів

№ 22 Вінницької міської ради»

Мета :

Навчальна:

- продовжувати ознайомлення учнів із народною іграшкою;
- ознайомити дітей із поняттям «декорування»;
- поглиблювати навички учнів щодо зображення в об'ємі чотирилапої тварини з цілого шматка пластиліну методом розрізання;
- поглиблювати навички учнів із декорування виробу;

Розвивальна:

- розвивати в учнів уміння проводити порівняльний аналіз пропорційної будови об'єкта у процесі ліплення;
- розвивати в учнів емоційне та естетичне ставлення до природи;
- розвивати дрібну моторику рук учнів у процесі ліплення;
- розвивати увагу та спостережливість;
- розвивати творчі здібності учнів та художній смак у процесі створення прекрасного власноруч.

Виховна:

- виховувати в учнів шанобливе ставлення до мистецької спадщини нашого народу, патріотичні почуття, любов до рідної країни.

Обладнання:

для вчителя: презентація «Народна іграшка. Дивовижні коники та баранці», свищики із глини, дитячі роботи учнів із методичного фонду кабінету, світлини із зображенням тварин, таблиця «Методи роботи з пластичними матеріалами», матеріали для демонстрації послідовності та техніки роботи.
Для учнів: пластилін, стеки, серветка, дощечка для ліплення, використані стрижені із кулькових ручок, інструктивні картки з поетапним виконанням роботи «Ліпимо коника» та «Ліпимо баранця»

Хід уроку:**I. Організаційний момент.****II. Оголошення теми та мети уроку.****III. Актуалізація опорних знань****Бесіда + завдання.**

3.1. У кожного народу є свої символи. Є символи - рослини, є символи - птахи, а ще є символи - тварини. Так, в українців шанованою твариною завжди був кінь. Предковічно він був другом і воїна, і хлібороба. Кінь і працьовитий, і войовничий, й енергійний та невтомний. Кінь завжди був поруч із козаком, а отже він є і символом волелюбності, вільного життя та нескореного духу нашого народу та нації.

Розгляньте картини українських художників. Пригадайте, з якими видами образотворчого мистецтва ми знайомились на попередніх уроках. Визначте, яка із картин «зайва»?

(Учні розглядають картини, визначають, що 1 та 3 картини - живописні, основний засіб виразності в них – колір. «Зайва» 2 картина, так як вона є графічним твором із основними засобами виразності - лініями, штрихами та плямами.)

На мальовничих схилах українських Карпат можна зустріти ще одну тварину, символічну для українців. Це – баран. Ця тварина символізує енергію, силу і благополуччя, багатство й добробут. Його роги – уособлення земної рослинності, а руно – символ родючості.

Розгляньте представлені твори мистецтва. Пригадайте, які є види скульптури? Визначте, яке зображення «зайве»? Обґрунтуйте відповідь.

(Діти розглядають запропоновані вчителем твори, визначають, що вони належать до скульптури, основні засоби виразності скульптури – форма, об'єм, пластика, але «зайве» зображення 3, так як воно є рельєфом, а 1 та 2 зображення – кругла скульптура.)

IV. Мотивація навчальної діяльності.

4.1. Учитель звертає увагу учнів на те, що на одній із світлин зображено народну іграшку, а саме коника. Глиняну іграшку зроблено умілими руками народного майстра та прикрашено візерунками.

А чи є у когось народна іграшка вдома? Не Барбі та Кен, яких випускають іграшкові фабрики, а іграшки, створені добрими, чуйними та вмілими руками народних майстрів. Може, є іграшки, що зробили для вас мама чи бабуся? (Відповіді дітей)

Сьогодні ми поринемо у сиву давнину і спробуємо дізнатися, як і з чого створювали майстри іграшки для дітей.

V. Вивчення нового матеріалу.

Сприйняття мистецтва.

5.1. Із давніх давен діти навчались пізнавати та розуміти світ у процесі гри. І завжди поряд з дитиною була іграшка.

Люблячі руки мам і бабусь завжди творили для своїх малюків забавки з того, що було в домі: з клаптика тканини, рослинки чи овочів...

Іграшки виготовляли із найрізноманітніших матеріалів: з глини, з дерева, з лози, з соломи, з соломи, з трави, з кукурудзи, з ниток і тканини, з тіста і навіть із сиру...

Найпоширенішою народною іграшкою в Україні був і залишається глиняний свищик. За віруваннями наших предків, мелодії та звуки, які відтворює ця забавка, пробуджують природу весною та звідусіль відганяють злих духів. (Учитель звертає увагу учнів на імпрровізовану виставку свищиків, яку оформлено до уроку. Розповідає, що вони зроблені народними майстрами з різних регіонів України, та демонструє «голоси» окремих із них, зауважуючи на тому, що свищики розвивають слух дитини) Більшість свищиків має зооморфну форму. Це риби, коники, олені, корівки, баранці, козлики, пташечки. Цікаво, що кожна глиняна іграшка мала своє значення. Зокрема **коник** був символом благословення Сонця, приносив удачу, вважався забавкою для хлопчика. **Баранець** завжди приносив у домітку благополуччя й достаток.

Отже, сьогодні на уроці кожен із вас виліпить народну іграшку: коника або баранця. Перед початком практичної роботи проаналізуємо форму тварин, звернемо увагу на те, як прикрашали народні умільці свої іграшки, які візерунки та орнаменти використовували.

5.2. Аналіз форми коника та баранця.

Розгляньте світлини із реалістичними зображеннями коника та баранця і світлини з народними іграшками. Проаналізуйте особливості форми тварин.

На яких світлинах форма тварини складна, а на яких спрощена? (Відповіді учнів)

**Майстер народної
творчості Мельничук
Ольга Романівна**

Так, дійсно, майстер за основу своєї іграшки бере реалістичну, природну форму, вивчає її, аналізує, а потім, обравши найхарактерніші її риси, спрощує форму та колір, тобто стилізує предмет зображення. Ліпить іграшку, просушує її на повітрі, обпалює в спеціальній печі, розфарбовує та покриває кольоровою або прозорою глазур'ю.

(Учитель пропонує учням розглянути світлини із зображенням народних іграшок- коника та баранця, знайти спільне та відмінне в їх будові)

****	баранець	коник
тулуб	більш масивний, горизонтальне положення	менш масивний, горизонтальне положення
голова	кругліша	більш витягнута
шия	коротка	більш довга
ноги	масивні, короткі	більш стрункі
хвіст	маленький	довгий
особливості	має закручені роги	має гриву, вуха форми трикутника

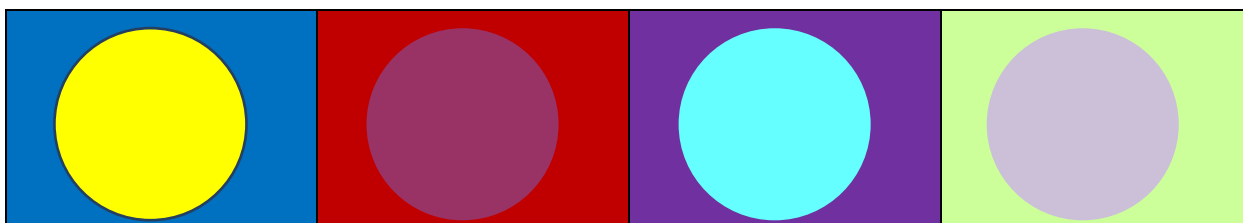

5.3. Важливим етапом у виготовленні народної іграшки є декорування. **Декор** – прикраса, **декорувати** - означає прикрашати. Яскраві народні іграшки більше подобаються дітям, тому майстри декоративно – прикладного мистецтва завжди прикрашають свої творіння візерунками та орнаментами.
(Учитель пропонує учням розглянути світлини із глиняними іграшками та звернути особливу увагу на декоративні елементи)

Щоб декоративні елементи виглядали яскраво, необхідно використовувати контрастні поєднання кольорів, а саме: **темні кольори поєднувати із світлими, теплі із холодними.**

5.4. Учитель пропонує учням завдання: розглянути пари кольорів, пояснити, чому не всі поєднання виглядають яскраво. (Учні висловлюють власні думки, обґрунтовують свої відповіді)

5.5. Фізкультхвилинка

* * *

Майстер іграшку робив.

Довго глину він місив.

(Діти відтворюють рухи руками, наче місять глину)

Він руками обома

Ліпив форму не дарма.

(Діти імітують руками рухи, наче ліплять свищика: пташечку, коника тощо)

Візерунком коні вкриті,

Тихо сохнуть на повітрі.

(Діти відтворюють рух пензлика, яким розписують уявну іграшку)

У печі він їх обпалив

(Рух руками, який відтворює мерехтіння полум'я)

Та глазур'ю щільно вкрив.

(Діти відтворюють рух руками, наче «вкривають» виріб глазур'ю з усіх боків)

Вийшла іграшка з душею,

Ми милуємося нею.

(Діти тримають долоньки перед собою, наче в руках іграшка. Нахиляють голову по чергово то ліворуч то праворуч, посміхаються, наче милуються виробом)

5.6. Учитель наголошує учням на правила техніки безпеки при роботі із стеками.

Нагадує, що у своєму складі пластилін містить жири, віск та вазелін, тому робота з цим матеріалом потребує охайності. Наголошує про необхідність працювати на дощечці, використовувати стеки, не торкатись брудними руками обличчя, одягу та інших речей. Після роботи потрібно прибрати своє робоче місце та ретельно вимити руки з милом.

5.7. Учитель демонструє кращі учнівські роботи на задану тему.

VI. Практична робота учнів.

6.1. Поетапне виконання роботи під керівництвом учителя.

(Учитель нагадує дітям методи роботи з пластичними матеріалами, та пропонує учням розглянути етапи виконання фігурок коника та баранця із пластиліну, крок за кроком показує послідовність виконання роботи.)

Поетапне виконання коника пластичним способом (із суцільного шматка пластиліну)

1.		Беремо прямокутний шматок пластиліну будь – якого кольору.
----	---	--

2.		Розігрівши пластилін у долонях , формуємо із нього валик (або циліндр)
3.		Стекою розмічаємо валик на три рівні частини.
4.		Дві бічні частини розрізаємо стекою уздовж валика навпіл.
5.		Ліву і праву верхні частини загинаємо догори (у подальшому це голова та хвіст коника), ліву і праву нижні частини розрізаємо стекою поздовж навпіл (у подальшому це ноги коника)
6.		З отриманої заготовки методами ліплення формуємо об'ємну форму коника.
7.		Із шматочків пластиліну , контрастних до тулуба коника, розкачуємо джгутики та закручуємо їх довкола один одного-це грива коника.
8.		Приєднуємо гриву до тулуба коника, із окремих шматочків пластиліну робимо вушка та приліплюємо їх до голови тварини.

9.		Із пластиліну контрастних кольорів робимо заготовки для прикрашання коника - кульки, джгутики тощо.
10.		Розплющуємо кульки, джгутики та прикрашаєм тулуб, ноги та хвіст тварини.
11.		Стрижнем кулькової ручки робимо елементи рельєфу, що додає особливої виразності виробу.
12.		«Вийшла іграшка з душею, Ми милуємося нею.» Н.А. Горошко

**Поетапне виконання баранця пластичним способом
(із одного шматка пластиліну)**

1.		Беремо прямокутний шматок пластиліну будь – якого кольору.
2.		Розігрівши пластилін у долонях, формуємо із нього валик (або циліндр)

3.		Стекою розмічаємо валик на три рівні частини.
4.		Дві бічні частини розрізаємо стекою уздовж валика навпіл.
5.		Ліву і праву верхні частини загинаємо догори, а ліву і праву нижні частини розрізаємо стекою поздовж навпіл (у подальшому це ноги коника)
6.		Праву верхню частину притискаємо до середини заготовки та загладжуємо форму.
7.		З отриманої заготовки методами ліплення формуємо об'ємну форму баранця, витягуємо хвостик.
8.		Із пластиліну контрастних кольорів робимо заготовки для прикрашання баранця – кульки, джгутики тощо.

9.		Розплющуємо кульки, джгутики та прикрашаєм тулуб і ноги.
10.		Дві кульки розкачуємо, робимо джгутики. Джгутики скручуємо – вийшли ріжки для баранця.
11.		Ріжки приєднуємо до голови. Стрижнем кулькової ручки робимо елементи рельєфу, що додає особливої виразності виробу.
12.		«Вийшла іграшка з душею, Ми милуємося нею.» Н.А. Горошко

VII. Підсумок уроку.

7.1. Учитель здійснює вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів із даної теми.

(Із поробок учнів доцільно оформити виставку «Дивовижні коники та баранці»)

Зоологічні естафети

Конспект інтегрованого уроку з фізичної культури в 4 класі

Овчар Алла Семенівна,

*вчитель фізичної культури в початкових класах
комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
№16 Вінницької міської ради», спеціаліст І кваліфікаційної
категорії*

Мета уроку: виховувати в учнів потребу у систематичних заняттях фізичною культурою і свідоме ставлення до власного здоров'я; сприяти гармонійному фізичному розвитку, оволодінню життєво необхідними руховими діями і навичками; розвивати необхідні морально-вольові якості, поглибити знання з природознавства з теми «Природа материків»

Завдання уроку:

- 1.Продовжити вивчати комплекс розвивальних вправ з гімнастичною палицею.
- 2.Розвивати спритність, швидкість та швидкісно-силові якості шляхом проведення естафет.
- 3.Виховувати правильне ставлення до здорового способу життя, виховувати в учнів любов до тварин, поглибити знання дітей з природознавства.

Інвентар: 2 фішки; 2м'ячика; 2 мішки; орієнтири, гімнастичні палиці, малюнки з зображенням тварин, карта світу.

Місце проведення : спортзал

Тип уроку: інтегрований

(міжпредметна інтеграція уроку фізичної культури з уроком природознавства).

№	Зміст уроку	Дозування	Методичні вказівки
1	2	3	4
1. Підготовча частина (12хв)			
1	ПІДГОТОВЧА ЧАСТИНА 1. Організація учнів до уроку: - шикування в одну шеренгу; ЧСС - привітання; - повідомлення теми, мети та завдань уроку; Актуалізація опорних знань: - Які фізичні якості ми розвиваємо на	 2хв 1-2хв	Фронтальний метод. Перевірка спортивної форми. В шерензі. Дотримання інтервалу.

	уроці фізкультури?(спритність, швидкість, гнучкість, силу) - Рухи яких тварин допомагають нам розвивати ці якості?(гнучкість- кішка, сила-ведмідь, стрибучість- кенгуру, швидкість- гепарди, координацію рухів-мавпи.) - Учитель: «Сьогодні на уроці ми з вами будемо не тільки займатися фізичними вправами, щоб стати сильними, швидкими, гнучкими, виявимо які рухи тварин людина використовує з користю для свого здоров'я. 2.Різновиди ходьби: - на носках;(жираф) - на п'ятках;(слон) -на зовнішній частині стопи;(білий ведмідь) - з п'ятки на носок. 3.Різновиди бігу: біг звичайний (змійкою),з високим підніманням стегна (біла чапля), З закиданням гомілки (кінь-мустанг), ноги попереду (фламінго),правим та лівим боком(краб). Вправи для відновлення дихання.	1-2хв 2-3хв	Дотримуватись дистанції. Звертати увагу на поставу. Звертати увагу на правильність виконання ходьби. Дотримуватись дистанції. Звертати увагу на правильність дихання під час бігу.
	4.Перешикування з колони по одному в колону по чотири.	30с	Поворотом у русі.
	5.Комплекс ЗРВ з гімнастичною палицею (мавпи використовують палиці у діставанні їжі, яка знаходиться високо) 1.Вправи для профілактики плоскостопості. 2.Вправи для шийного хребта.	4-6 разів	За поясненням та показом вчителя. ТЗН магнітофон
	3. В.п.- .- ноги нарізно, палиця попереду. 1) Палиця перед грудьми. 2)Палиця вверху. 3)Палиця за головою. 4)Палиця вверху. 5)Палиця перед грудьми. 6)В.п.	4-6 разів	темп середній
	4.В.п.- ноги нарізно, палиця позаду під лікті. 1) Поворот ліворуч	4-6 разів	Під час повороту тулуба ступні ніг від підлоги не відривати,

	2) В.п. 3) Поворот праворуч 4) В.п.		темп середній.
	5.В.п– ноги нарізно, палиця вверху. Нахили праворуч, ліворуч.	4-6 разів	Амплітуда максимальна, темп середній.
	6.В.п. – ноги нарізно, палиця попереду. 1) Палиця вгору, ліву ногу - назад на носок; 2) В.п; 3) Палиця вгору праву ногу – назад на носок; 4) в.п;	4-6 разів	Обличчя до гори, темп середній
	7.В.п.- ноги нарізно, палиця попереду. 1) випад вперед, палиця попереду на витягнутих руках. 2) в.п.	4-6 разів	Під час випаду коліно не торкається підлоги.
	8.В.п.- ноги нарізно, палиця попереду. 1) випад вправо, палиця вертикально, права рука вниз. 2) В.п. 3)) випад вліво, палиця вертикально, ліва рука вниз. 4) В.п.	4-6 разів	Під час виконання тримати спину рівно, темп повільний.
	9.В.п.- О.С стійка, палиця попереду 1) Стрибок ноги нарізно, палиця вгору 2) В.п. 3) Стрибок ноги нарізно, палиця вгору 4) В.п.	4-6 разів	Приземлення на носки. Висота стрибка середня, темп повільний з поступовим нарощуванням.
Відновлення дихання. ЧСС			
2. Основна частина (22 хв.)			
1	Об'єднання учнів класу у 3 команди. <u>Ведучий.</u> Сьогодні у нас не проста естафета, а зоологічна. І братимуть у ній участь різні тварини. У кожній естафеті ви опинитеся «в шкірі» будь-якого звіра. Усі естафети — на швидкість і правильність виконання завдання. Про кожну тварину вам розкажуть мої помічники та поселять	1хв	М.о.д. змагальний ТЗН магнітофон(музичний супровід) С.п. послідовний Перемагає команда, яка швидше закінчить

2.	тварин на материки, де вони живуть. Естафета «Черепахи» — Ми почнемо «Зоологічні забіги» з найповільніших тварин. Поспішати їм не потрібно, адже їх тіло захищено від ворогів міцним панциром. Багато видів черепах живуть у пустелі, де тепло. Вони відкладають яйця в пісок, з яких з'являються маленькі черепашенята. Живуть черепахи в Євразії. Перший учень стає навколішки, на спину йому кладуть фішку-таблетку. Потрібно дуже акуратно рухатися, щоб здолати дистанцію, не впустивши її. Згодом передає естафету наступному. Естафета «Пінгвіни» — А зараз із найбільш спекотної пустелі — до найхолоднішої точки земної кулі — Антарктиди. Там живуть птахи, які пристосувалися до цього суворого клімату. Це пінгвіни. Їх тіло вкрите густим, пір'ям, яке ніколи не мокне, товстий шар жиру допомагає рятуватися від морозів. На суші вони дуже незграбні, не вміють літати, проте у воді можуть змагатися з дельфінами: крила слугують прекрасними веслами. З їх допомогою пінгвіни можуть розвивати швидкість до 40 км/год. Зараз ви станете пінгвінами, які вирішили позмагатися на березі. Живуть ці тварини в Антарктиді. Учень між колінами затискає м'ячик. Потрібно здолати дистанцію, не впустивши його. Чия команда швидше? Естафета «Зайці» — Зайці — лісові звірі: удень сплять, а вночі виходять на годівлю. Узимку харчуються корою дерев, а влітку — листям і травою, восени — не проти поласувати в городах капостою і морквою. Зайці живуть в Євразії.	3хв 3хв 3хв	естафету. Естафета вважається завершеною, коли останній учасник виконає передачу естафети. Дотримуватись техніки безпеки під час виконання естафет. Пояснення вчителя. Техніка безпеки. Пояснення вчителя. Техніка безпеки. Пояснення вчителя. Техніка безпеки.
----	---	----------------------------------	--

— Гравці по черзі мають дострибати в мішку до фішки, назад- знімають мішок, біжать та передають (мішок) естафету.

Естафета «Жабки»

— Жабок на землі безліч, живуть вони по всьому світу. Найчастіше зустрічається зелена жабка, яку, звісно, бачив кожен. Це хижа тварина. Вона живиться лише тією здобиччю, яку сама зловить. До її раціону входять: звичайні комахи, равлики. Вона охоче поїдає і своїх побратимів. Удень жабки гріються на сонечку, зручно розташувавшись на березі водойми. У разі небезпеки кидаються у воду і, діставшись дна, зариваються в мул. Вечірню зорю вони зустрічають великими компаніями з обов'язковим хоромим кумканням. Мешкають жаби в Європі.

Кожен гравець команди пересувається «по-жаб'ячому», присівши навпочіпки, відштовхуючись руками від підлоги. Чия команда швидше здолає естафету?

Естафета «Верблюди»

— У верблюда багато пристосувань, щоб жити в пустелі. Довгі густі вій захищають очі від піску, що женуть сильні вітри. Якщо йому стає важко дихати через піщані бурі, верблюд може майже зовсім зімкнути ніздрі. Пальці на кожній нозі верблюда з'єднані мозолястою подушкою, завдяки якій він не провалюється в пісок. Спека майже не впливає на нього. Нечутливий до шипів рот здатний розжувати будь-яку колючку. Верблюд може не пити і не їсти за рахунок запасів жиру в своїх горбах. Місце проживання верблюдів Азія.

Кожен гравець долає дистанцію, несучи на спині між лопатками м'яч, намагаючись його не впустити.

Естафета «Ведмеді»

— Ведмеді — волохаті важковаговики поміж хижаків, але вони із задоволенням їдять різні злаки, коріння, ягоди, горіхи. Вони готові терпіти укуси бджіл, аби

3хв

Пояснення вчителя.
Техніка безпеки.

3хв

Пояснення вчителя.
Техніка безпеки.

3хв

Пояснення вчителя.
Техніка безпеки.

	дістатися меду — своїх улюблених ласощів. Ведмідь зазвичай воліє уникати зустрічі з людиною, але в разі небезпеки може сміливо атакувати. Утекти від нього дуже важко. Ось ви зараз і побуваєте «в шкірі» ведмедя та спробуєте швидко пересуватися. Живуть ведмеді в Євразії, Карпатах, тайзі. Учасники стають на руки і на ноги. Пересуватися потрібно, ставлячи водночас ліву руку і ліву ногу, потім — праву руку і праву ногу, нібито перевальцем. Естафета «Змії» — Змії бувають різними. Ось, наприклад, анаконда — найбільша змія на нашій планеті. Анаконди живуть у воді або біля неї, чудово плавають і пірнають. На берег виповзають погрітися і пообідати спійманою здобиччю — рибою або птицею. Охоче ласують також дрібними свійськими тваринами, своїми набігами змушуючи панікувати селян. Іноді змії нападають на досить великих тварин, зокрема свиню, а іноді вирішують напасти навіть на людину. Траплялося, що анаконди намагалися вкрасти маленьких дітей. З товстої, блискучої шкіри анаконди виготовляють міцні валізи, чоботи, попони для коней і багато іншого. М'ясо і жир вживають в їжу, причому розповідають, що м'ясо дуже смачне. Дещо солодкувате. У густих тропічних лісах анаконда почувається господинею. Побачити анаконду можна в Південній Америці. Учні шикуються одне за одним, тримаючись за плечі учня, який стоїть попереду. Команди мають оббігти фішку, не розчепившись. Чия команда швидше? Підсумок виконання естафет.	3хв	Пояснення вчителя. Техніка безпеки.
3. Заклучна частина (3-4хв)			
1	Шиккування в шеренгу. ЧСС Ходьба по колу, вправи для відновлення дихання.	1хв	В колоні по одному
2	Підбиття підсумку уроку. Скажіть, будь ласка, на яких материках живуть тварини з якими ми сьогодні	1,5хв	Відзначити кращих учнів, звернути увагу на загальні помилки

	зустрічались? Покажіть це на карті. Що ще ми дізнались цікавого про тварин?(Висновок роблять діти. Дивлячись на плавні рухи змії, на гнучкість кішки, швидкі стрибки зайців, повільний хід черепахи, люди створюють свої фізичні вправи, які допомагають їм зміцнити своє здоров'я.) Діти розміщують тварин на карті, з якими вони зустрічались під час уроку, чий рух копіювали./ білий ведмідь, мустанг, горила, жираф, дикий кіт, гепард, біла чапля, фламінго та інші/ 		
3	Перехід дітей до класу.	1хв	В колоні по два.

Закріплення таблиці множення числа. Розв'язування задач.**Периметр квадрата***Конспект уроку математики і природознавства в 2 класі***Мельник С.Л.,**

*вчитель початкових класів вчитель комунального закладу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №14 Вінницької міської
ради», спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший
вчитель*

Мета:

навчальна: формувати навички розв'язування прикладів і задач, які включають дії різного ступеня; перевірити знання учнів із теми «Множення числа 2»; систематизувати знання про тварин рідного краю.

розвиваюча: розвивати логічне мислення, самостійність, пізнавальні інтереси.

виховна: виховувати бережливе ставлення до природи, інтерес до предмета математики.

Обладнання: таблиця усних обчислень, схеми задач, малюнки тітоньки Сови, зайчика, їжака, дятла, ведмедя, лисиці, завдання уроку, написи «Лісова школа», «Книга порад», лист від Сови, поради для учнів, індивідуальні картки для самостійної роботи.

Тип уроку: узагальнення та систематизація знань.

Хід уроку:**I. Організація класу.**

(психологічна підготовка учнів до сприйняття матеріалу)

Діти стають біля парт і промовляють вірш разом з учителем.

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Будем працювати старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашій другій класі
Діти – просто молодці.

Рис. 2.4 Тітонька Сова

II. Проблемне запитання (створення мотиваційної ситуації).

Вчитель: Діти, сьогодні вранці лісові поштарі-сороки принесли нам звістку від тітоньки Сови (рис.2.4) Що ж у ній? Прочитаємо.

Учні по черзі ланцюжком зачитують лист: Дорогі друзі! Звертаюсь до вас із великим проханням допомогти мені навчити учнів Лісової школи розв'язувати задачі і приклади. Складіть, будь ласка, для них правила-поради, які допоможуть гарно вчитися. З повагою Тітонька Сова.

III. Оголошення теми уроку.

Вчитель: А чи можемо ми допомогти звірятам? У нас урок математики. Нам потрібно повторити все, що ми вивчили про множення числа 2. Як цифра 2 пов'язана з лісовими тваринками? (У всіх тварин два очка, вушка, у пташок два крила).

Діти разом з учителем створюють Книгу порад, в яку протягом уроку будуть записувати певні побажання, що допоможе звірятам вивчати математику в Лісовій школі. По закінченні уроку поради буде відіслано тітоньці Сові за допомогою електронної скриньки.

IV. Актуалізація опорних знань.

1. Каліграфічна хвилинка.

Вчитель: Подивіться, скільки учнів в Лісовій школі? (рис. 2.5.) (П'ять). (Проводиться каліграфічна хвилинка з цифрою 5).

Учні пишуть рядок цифри п'ять за зразком. Діти складають пораду правилом користуватися, коли пишеться цифра 5, а учитель прикріплює на дошку першу сторінку до Книги порад «Пишіть каліграфічно».

яким

Рис. 2.5. Лісова школа

2. Усний рахунок. Гра «Склади пазли».

Вчитель: Щоб заповнити клітинки потрібно повторити правила знаходження невідомих компонентів: один учень називає пропущене число і, перевертаючи пазли, з'являється частинка зайчика (рис.2.6.).

$2 \times 4 = ..$	$2 \times 8 = ..$	$.. \times 5 = 10$
$6 \times .. = 12$	$1 \times .. = 2$	$2 \times 4 = ..$
$.. \times 3 = 6$	$9 \times .. = 18$	$.. \times 2 = 20$

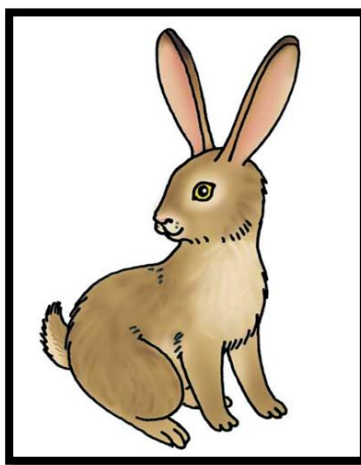

Рис. 2.6. Гра «Склади пазли»

Повідомлення учня(в костюмі зайчика):

У літню спеку нам допомагають рятуватися від перегріву **вуха**. Вони активно виводять тепло з організму. Але я не вмію рахувати, і дуже хочу навчитися. Ви можете мені допомогти?

V. Основна частина уроку.

1. Математичний диктант.

Один учень пише відповіді на дошці із зворотної сторони.

Число 2 помножити на 3, 5, 8, 7, 6, 9;

На 4 мотоциклах їдуть хлопці по 2 на кожному мотоциклі. Скільки хлопців їде на мотоциклах?;

В 1 пакеті 2 кг печива. Скільки кг печива в 6 пакетах?

Відповідь: 6, 10, 16, 14, 12, 18, 8, 12. (Взаємоперевірка)

Фізкультхвилинка для очей.

Вчитель вивішує наступну пораду «Будь уважним»

Зайчик прощається, дякує і запрошує наступного учня Лісової школи.

1. Створення проблемної ситуації.

Дитина в костюмі їжачка загадує загадку:

В мене шубка з колючок,

В мене сіра спинка.

Ніс як чорний п'ятачок,

Очі – намистинки. (*Їжак*)

Розповідь їжачка : я - невелика тваринка (20-30 см), але голок – 6-8 тисяч. Веду нічний спосіб життя, маю добрий нюх, але поганий зір і слух. Люди часто прагнуть нас приручити, поселити в свої будинки, але це нам шкодить. Ми маємо жити там, де призначено природою. Хочу, щоб ви навчали мене розв'язувати задачі. (*Читає задачу, а діти її розв'язують усно*):

Йшли 4 їжаки

І несли по 2 грибки

А ви їм допоможіть –

ті грибочки полічіть ($4 \times 2 = 8$)

Вчитель вивішує пораду: знай таблицю множення.

Ще один учень лісової школи приходить у костюмі дятла і пропонує завдання відгадати загадку:

Вірно людям я служу,

Їм дерева стережу.

Дзьоб міцний і гострий маю,

Шкідників їм добуваю. (*Дятел*)

Дятел розповідає: найбільшим моїм родичем вважається американський королівський дятел, довжина його може досягати до 53 сантиметрів. Самим маленьким вважається карликовий дятел, довжина якого не перевищує 8

сантиметрів. Я охороняю дерева від шкідників. Допоможіть мені виконати завдання в підручнику № 549 (ст. 95).

Учні по одному виходять до дошки і коментують виконання.

Учні розв'язують задачу за скороченим записом.

Було – ?д.

Вилікував – 4 дн., по 2 д.

Залишилося – 24 д.

Дятлик: Про що треба дізнатися? Чи можемо дати відповідь на запитання задачі? Як знайти скільки дерев вилікував дятлик? А тепер можна дізнатися, скільки було дерев? Запишіть розв'язання у зошит. (Після аналізу задачі учні самостійно записують розв'язування і відповідь у зошитах). (Взаємоперевірка)

Вчитель вивішує пораду «Мисліть логічно».

Фото 9. Лисичка

Фізкультхвилинка.

Виходить учень в костюмі лисички і показує вправи під музику (фото 9).

Я панянка золота

Маю довгого хвоста,

Вовка-братика сестричка.

Знають всі, що я... (Лисичка).

Лисичка розповідає про себе: Я – лісова красуня, маю гарний нюх та слух. Я знищую гризунів-шкідників.

Я маю цінне хутро, тому потребую охорони.

6. Робота в парах.

Лисичка: Тітонька Сова дала мені завдання, допоможіть його виконати (рис. 2.7.). (У кожної групи на парті завдання)....

З яких геометричних фігур складено малюнок? Як знайти периметр квадрата? Виміряйте довжину сторони квадрата і знайдіть його периметр. (Взаємоперевірка).

Вчитель вивішує наступну пораду «Вмій працювати в парі»

3. Самостійна робота.

Лисичка запрошує наступного учня Лісової школи.

Виходить учень в костюмі ведмедика і задає загадку:

В теплій шубі зиму всю

Лапу смачно я смочу.

Рис.2.7. Завдання для роботи в парі

Сплю під пісню хуртовини
Аж до весняної днини.
Полюбляю їсти мед,
Звуся, звісно, я (ведмідь)

Ведмідь розповідає: я можу бігати зі швидкістю 50 км / год, моя вага від 80 до 800 кг. Мене часто можна побачити в цирку, зоопарку, але домівка моя – природа. Мені тітонька Сова дала самостійне завдання. Чи не можете ви надати мені приклад як працювати самостійно?

Самостійна робота учнів за картками.

I варіант

1. Обчислити

$$2 \cdot 8 - 9 \quad 2 \cdot 4 + 8$$

$$2 \cdot 6 - 8 \quad 2 \cdot 5 + 9$$

2. Знайти значення виразу $2 \cdot a$, якщо $a = 4$;

3. Задача. Скільки крил у 8 синичок?

II варіант.

1. Обчислити

$$2 \cdot 9 + 22 \quad 2 \cdot 7 - 13$$

$$2 \cdot 2 + 47 \quad 2 \cdot 8 - 15$$

2. Знайти значення виразу $2 \cdot a$, якщо $a = 8$;

3. Задача. У залі 3 вікна. На кожне повісили по 2 штори. Скільки всього штор?

Вчитель вивішує наступну пораду «Вчись самостійно працювати»

Ведмедик дякує і прощається.

V Підсумок уроку

Діти повторюють поради, зачитують їх з дошки.

Виходять учні в костюмі звірят і декламують вірш:

Діліться радіщами з другом.

Ходіть до школи, малюки,

І хай вона вам домом буде.

Учіться легко й залюбки!

VI. Домашнє завдання Знайти і вибрати на сторінках 35-45 «Збірника задач і тестових завдань з математики» Н.Будної задачу з героями Лісової школи і розв'язати її.

Державні символи України

*сценарій виховного заходу для учнів 3-4 класів,
присвяченого 25-й річниці
затвердження державних символів України*

Бернацька Галина Миколаївна,
*завідувач бібліотеки комунального закладу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №15 Вінницької
міської ради», провідний бібліотекар*

Мета:

- Ознайомити учнів з державними символами: Державним Прапором України, Державним Гербом України, Державним Гімном України;
- Формувати у школярів високу національну свідомість; готовність до захисту Вітчизни; мовленнєву культуру.
- Виховувати повагу до державної символіки, любов до Батьківщини, рідного народу.

Обладнання: Державний Прапор України, Державний Прапор України, що пройшов бойові випробування на сході України; комп'ютер, проектор, демонстраційний екран, презентації «Ми – діти України», « Державні символи України», «Червоні маки»; на сцені назва заходу «Слава Україні», запис Державного Гімну України, музики до пісні Т.Петриненка «Україно!», виставка дитячих малюнків, поробок-оберегів: **«Любов до Батьківщини – перша чеснота цивілізованої людини»**; рекламні банери національної гвардії України.

Форма проведення: Усний журнал

Хід заходу:

(На сцені учні 4-А класу вишикувались у формі Герба України).

Пісня «Я - україночка». Виконує Заворотна Софія, учениця 4-А класу.

Презентація «Ми – діти України» - світлини з бібліотечних заходів національно-патріотичного спрямування)

Бібліотекар: Дорогі діти та дорослі, шановні гості, вітаємо вас на святі, присвяченому 25-річчю затвердження Державних символів України.

Рада представити наших гостей: військові, що нещодавно повернулися з першої лінії АТО: Мікулін Д.М., старший лейтенант Національної гвардії України, солдати: Крисько Дмитро та Майструк Іван.

(Презентація «Державні символи України»)

Ведучий: Наша ненька Україна горда тим, що виховала людей, здатних об'єднатися, здобути волю, вибороти справедливість. Ми заявили про себе як про велику націю, гідну зайняти своє місце у світовій спільноті.

Ведуча: Народе мій, пишаюся тобою.

Моя душа – частина твого «Я».

Є нація! Хай знають всі у світі:

Ми є! Ми діти – квіти України,

І переможно сонце правди світить,

Співає гордо наш Державний гімн.

(Звучить Державний гімн України)

Ведуча: Яка красива, багата і чудова наша Україна. Вона оспівана у віршах, піснях, змальована у прекрасних творах

Ведучий: Буває, часом сліпну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво –

Оці степи, це небо, ці ліси.

Усе так гарно, чисто, незрадливо,

Усе як є – дорога, явори.

Усе моє – все зветься Україна.

Бібліотекар: Сьогодні ми проведемо нашу зустріч у вигляді усного журналу.

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Отож, **СТОРІНКА 1. ОДНА БАТЬКІВЩИНА І БІЛЬШ НЕ БУВАЄ**

Ведуча: Що таке Батьківщина?

Ведучий: Святою для кожної людини є земля, де вона зробила свій перший крок, вимовила перше слово, почула мамину колискову пісню,

Ведуча: а потім народну пісню,

Ведучий: почула бабусину казку, пішла стежиною до школи.

Ведуча: Ці почуття вічні, вони оспівані в піснях і віршах.

Декламують учні:

1 учень: Що таке «Батьківщина»?

2 учень: Під віконцем калина,

3 уч: Тиха казка бабусі,

4 учень: Ніжна пісня матусі,

5 учень: Дужі руки у тата,

6 учень: Під тополями хата,

7 учень: Під вербою криниця,

8 учень: В чистім полі пшениця,

9 учень: Серед лугу лелека,

10 учень: І діброва далека,

11 учень: І веселка над лісом,

12 учень: І стрімкий обеліск...

13 учень: Одна Батьківщина, і двох не буває,

Місця, де родилися, завжди святі,

Хто рідну оселю свою забуває,

Той долі не знайде в житті.

14 учень: Чи можна забути ту пісню, що мати

Співала малому, коли засинав?

Чи можна забути ту стежку до хати,

Що босим колись протоптав

15 учень: У рідному краї і серце співає,
Лелеки здалека нам весни несуть.
У рідному краї і небо безкрає,
І ріки – потоки, мов струни течуть.
Тут кожна травинка і кожна билинка
Вигойдують мрії на теплих вітрах.
Під вікнами мальви, в саду материнка
Оспівані щедро в піснях.

16 учень: Тут мамина пісня лунає і нині,
Її підхопили поля і гаї,
Її вечорами по всій Україні
Співають в садах солов'ї.
І я припадаю до неї устами,
І серцем вбираю, мов спраглий води.
Без рідної мови, без пісні, без мами
Збідніє земля назавжди.

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Бібліотекар: Сторінка 3. НАША КРАЇНА – РІДНА УКРАЇНА

(На екрані - карта України)

Ведуча: Україна – одна з найбільших у Європі держав. Її площа становить 604 тис. км², населення близько 46 мільйонів чоловік. 110 національностей.

Ведуча: 24 серпня 1991 року. Цього дня Верховна Рада України ухвалила Акт проголошення незалежності України, який закономірно і логічно завершив тисячолітні прагнення українського народу до створення своєї суверенної держави.

Ведучий: Святковий день – двадцять четверте серпня.

Так хочеться усмішок і пісень.

Віднині Україна незалежна,

Запам'ятайте, люди, світлий день!

Здійснилась давня заповітна мрія,

Бажання і надія поколінь!

Ведуча: Це почуття свободи серце гріє

І піднімає думи в височінь.

Давайте ж станемо пліч-о-пліч всі народи,

Щоб славу України відродить,

Щоб дружно жити в радості і згоді.

Ми України сестри і брати!

5 учень: Україно, мій духмяний дивосвіт,
Голубінь над чистим золотом колосся,
Через терни йшли до волі стільки літ,
І настав той світлий день, коли збулося!
Україно моя – ти колиска козацького роду,
Ти заново у крові зродилась, немов немовля,
Рідна земле моя, ти здобула жадану свободу,
Україно – ти пісне моя.

Ведуча: Пісня «Червоні маки». Виконує учениця 4-А класу Заворотна Софія.
(Презентація «Червоні маки»)

Бібліотекар: Червоний мак – квітка символ, квітка-пам'ять про воїнів, що загинули на війні.

**Розцвітають маки навесні, серед поля, наче жар горять.
Солов'ї співають жалібні пісні, де солдати міцно-міцно сплять.
Маки червоні знов розцвітають. Пам'ять дідів бережуть.
І до вогню, що серця зігріває їхні онуки ідуть.**

Прошу пом'янути загиблих за незалежність України воїнів хвилиною мовчання. Прошу сідати.

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Бібліотекар: Сторінка 2. ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ

Ведучий: Кожна держава має свою символіку. Що це означає? Символ – це знак, умовне позначення якогось предмета чи явища.

Виборовши волю, Україна має свої державні символи, які характеризують нашу державу, відображають її традиції, історичне минуле та прагнення народу на майбутнє.

Ведуча: 28 червня 1996 року прийнято Конституцію України. У статті 20 якої читаємо: «Державними символами України є Державний прапор України, Державний герб України, Державний гімн України».

17 учень: Прапор як засіб сигналізації виник у давні часи і поширився по Європі. Це символ міцності й незалежності держави. Національний прапор України являє собою прямокутне полотнище, яке складається з двох рівних за шириною, горизонтально розташованих смуг: верхньої – синього кольору, нижньої – жовтого кольору.

18 учень: Жовтий колір – це колір пшеничної ниви, зерна, що дає життя всьому суццюму на землі. Це ще й колір жовтогарячого сонця, без ласкавих променів якого не визрів би хліб.

19 учень: Блакитний колір – це колір ясного, чистого, мирного неба. Отже, наш стяг – пшениця у степу під голубим склепінням неба, символ миру й достатку.

4 учень: Майоріє прапор України,

А у серці гордість ожива,
В ній достаток щедрого колосся,
Колір сонця душу зігрива.
А блакитний колір – колір неба,
Знак він миру на усій землі.
І його як символ України
Будуть шанувать старі й малі.

Ведуча: Сьогодні прапор України майорить на будинку Президії Верховної Ради, резиденції Президента, його представників в областях і районах.

Ведучий: Прапор піднімається при відкритті міжнародних змагань, під час офіційних церемоній, при врученні нагород.

Бібліотекар: Сьогодні ми вшановуємо стяг, що пройшов бойові випробування на сході України. Про нього більше нам розповість наш соціальний педагог, полковник у відставці Данюк Л.І..

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Бібліотекар: Сторінка 4. ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ

Ведуча: Герб – це символ влади, емблема держави. Цей знак – картинка, зображується на прапорах, грошових знаках, печатках, офіційних документах. Український народ має герб – золотий тризуб на синьому фоні. Він дуже старовинний. Запровадив його князь Володимир Мономах.

Ведучий: Тризуб символізує спорідненість поколінь, мир і творчу працю. Це – символ відродження Батьківщини, її традицій, продовження славних сторінок нашої історії. На гербі можна побачити лук, меч, а якщо придивитися – слово «воля», до якої споконвіку прагнув український народ.

8 учень: Щоб кожен знав, це – Україна,

Ми маєм особливий знак,
Його пізнає вчитель, учень
І хлібороб, шофер, гірняк.
Це знак відродження вітчизни,
Традицій земляків моїх,
Він поколінь єднання вічне,
Знак праці творчої для всіх.

Нам тризуб золотий палає,
Він прославляє рідний край,
Тож герб свій – символ України
Завжди, мій друже, поважай.

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Бібліотекар: Сторінка 5. ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Ведуча: З давніх-давен люди в урочистих нагодах виконували хвалебні пісні, які з часом стали називатися гімнами. Гімн – це найголовніша пісня держави, яка виконується під час державних і національних свят, при врученні нагород, дипломів, атестатів.

Ведучий: Гімн України написаний більше століття тому поетом В. Чубинським і композитором М. Вербицьким. Довгий час він був під заборонаю. А 16 січня 1992 року Верховна Рада затвердила цей музичний твір як Державний гімн України, трохи змінивши слова «Ще не вмерла України ні слава, ні воля...».

2 учень: Луна мелодія вродлива,
І прямо в серце б'ють слова,
Що ще і слава є, і воля,
І доля нас не підвела.
Хвалебна пісня – гімн держави
У дні торжеств завжди звучить,
Рука злегка тремтить на серці,
А в грудях полум'ям горить.

20 учень: Найкраще слово «Україна» -
Народу нашого земля,
І кожен з Заходу до Сходу
Свій край ділами прославля.

21 учень: Співаєм гімн і кожен знає:
Ця пісня – символ твій і мій,
А в нім є гордість за державу
І за народ найкращий мій.

(Звучить музика до пісні Т. Петриненка «Україно!»)

Бібліотекар: Сторінка 6. ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ

Ведучий: Усюди є небо, і зорі скрізь сяють,
І квіти усюди ростуть,

Ведуча: Та тільки одну Батьківщину ми маємо –
Її Україною звать.

1 учень: Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її вічно живу і нову
І мову її солов'їну.
На білому світі є різні країни,
Де ріки, ліси і лани,
Та тільки одна на землі Україна,
А ми її доньки й сини.

22 учень: Ні, не згине Україна!
Відродиться мила.

23 учень: Свій народ вона до щастя
Піднесе на крилах.

24 учень: Україно! Мій коханий краю,
Мати наша рідна і свята!

25 учень: Небо чисте над тобою має,
Медом диха нива золота.

26 учень: Ми з тобою завжди, Україно!
Ми з тобою разом повсякчас,

27 учень: Поки б'ється в грудях серце вірне
І допоки в душах жар не згас.

29 учень: Мова наша ніжна калинова,
В серці у моєму ти завжди!

30 учень: Я з тобою лину знову й знову
В майбуття омріяні світи...

31 учень: Щоб цвіла Україна моя,
Ми даємо обіцянку нині,
Вчитись так, щоб набуті знання
Пригодилися моїй Батьківщині.

32 учень: Присягаєм наш край рідний
Над усе любити,
Рідний народ шанувати
І для нього жити.

33 учень: Як завтра день угледять люди,
Як зійде сонце золоте
Так Україна жити буде!
Так наша доля процвіте!

34 учень: Рідного краю примножимо славу,
Нащадки Шевченка, козацькі сини.
Живемо тепер в незалежній державі,
Боже великий, Вкраїну храни!

35 учень: Дай щастя, Боже, нашій Україні,
Такій великій, рідній і єдиній,
У кожне місто і село квітчасте
Всі разом: Пошли любов і світле щастя.

Бібліотекар: Слово надається нашим гостям.
*(Учні підготували запитання. Приміряли бронежилети та каски солдат.
Діти вручили воїнам обереги, солодоці. Всі сфотографувалися на згадку).*

Українське козацтво

Сценарій інтегрованої гри-брейн-рингу з української мови, музики, «Я у світі», народознавства, історії України в 3 класі.

Майданюк Л. П.

вчитель початкових класів комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №14 Вінницької міської ради», спеціаліст другої кваліфікаційної категорії

Правила гри:

Структура гри містить чотири конкурси, кожний з яких оцінюється в балах. Виграє та команда, яка набирає максимальну кількість балів. Команди - переможці одержують медалі. На обговорення кожного завдання відводиться час. Рішення про готову відповідь приймає капітан команди, причому, відповіді повинні бути чітко обґрунтовані. Дозволяється допомога командам із залу від їх уболівальників. Час виконання завдань встановлено умовно.

Мета:

навчальна: розширити знання учнів з української мови, музичного мистецтва, з курсу «Я у світі», народознавства, знань з історії України та з життя козацтва. Узагальнити знання про історію українського козацтва; збагачувати словниковий запас школярів.

розвиваюча: розвивати культуру зв'язного мовлення, читацькі навички; світогляд учнів; розвивати емоції, створюючи ситуації здивування.

виховна: виховувати любов до рідного краю, його звичаїв, обрядів. відповідальність за доручену справу. естетичні смаки.

Обладнання: музичне оформлення; дидактичний матеріал «український національний одяг»; конверти із завданням для кожної команди; чисті листи паперу, олівці для команд і журі; слайд-шоу бліц – турніру.

Тип заходу: брейн - ринг.

Хід брейн-рингу:

І. Вступна частина.

Ведучий: Сьогодні ми проводимо брейн-ринг. Чому? Тому що, по-перше, це конкурс-гра в якому беруть участь учні та присутні у залі, а жодний конкурс не обходиться без журі (*обрання журі*), по-друге, ми визначимо кращих знавців історії українського козацтва.

Для цього ми використаємо буклет (*ведучий показує на буклет, який отримав кожний присутній*). Нам потрібно поринути в історію України, пригадати вивчене, а чим швидше ми будемо пересуватися, тим швидше дістанемось до скарбниці знань. Ми запрошуємо приєднатись до команд присутніх у залі.

II. Зміст завдань

1. Конкурс «Одяг українців»

Кожна команда повинна письмово назвати види одягу чоловічого та жіночого, який одягали українці у козацькі часи. Кожний вид одягу оцінюється в один бал. (Відповідь: сорочка, черевики, сермяга, жупан, тулуп, шапка, плахта, запаска, корсетка, кунтуш, намитки, шаровари та інше).

А для підтримки команд вболівальники заспівають пісню «Ой на горі, та жінці жнуть».

2. Конкурс «Закінчи прислів'я»

По черзі команди зачитують кінцівку прислів'я.

Команда I

Бджоли раді цвіту... (а люди — літу)

Слово до слова... (зложиться мова)

Не плюй в криницю... (бо з неї доведеться пити водицю)

Слово не горобець... (вилетить — не піймаєш)

Команда II

Хто не працює... (той не їсть)

Не кажи «гоп»... (поки не перескочиш)

Наука в ліс не веде... (а з лісу виводить)

Яке коріння. (таке й насіння)

3. Конкурс «Що означає слово?»

Завдання включає назву українських слів, значення яких гравці повинні пояснити. Кожне правильно розтлумачене слово оцінюється в один бал.

<u>Слова</u>	<u>Відповіді</u>
1) галера	Дерев'яне судно
2) збіжжя	Жито, пшениця, ячмінь
3) каплун	Півень
4) ладан	Ароматизована смола
5) очерет	Болотяна рослина
6) рать	Військо
7) хоругви	Бойові прапори
8) клейноди	Знаки гетьманської влади
9) оковита	Горілка
10) діалект	Наріччя
11) оселедець	Пасма волосся на голові у козака
12) курінь	Приміщення, де жили козаки

А для підтримки команд вболівальники співають пісню «Ми нащадки козаків».

4. Конкурс «Бліц-турнір»

1. Як називається судно запорозьких козаків? (Чайка)
2. Що являє собою герб України? (Тризуб)
3. Яку іншу назву має Дніпро у слов'ян? (Славута)
4. Як називається стан козаків? (Кіш)
5. Палиця з кулястим потовщенням на кінці, яка була в козаків символом влади? (Булава)
6. Що перевозили чумаки? (Сіль)
7. Яку рослину висаджували при народження сина? (Дуб)
8. Начальник козацького війська, верховний правитель України? (Гетьман)
9. Як називали татарське військо? (Орда)
10. Як українці називали найкращу кімнату в хаті? (Світлиця)

VI. Підведення підсумків

Члени журі підраховують бали, які отримала кожна команда. В цей час усі присутні співають пісню «Я маленький козак». Після обговорення результатів команди нагороджуються медалями. Всіх учасників пригощають українською національною стравою - варениками з картоплею.

Емоційний комфорт - запорука успішної адаптації до умов дошкільного закладу

Щеголева Тетяна Анатоліївна,
*методист з практичної психології та соціальної роботи
комунальної установи «Міський методичний кабінет»*

Емоційний комфорт – це відчуття задоволення, прийняття оточення, відповідності стану індивіда до навколишніх умов існування. Якщо змалечку дитину виховувати в атмосфері любові та взаєморозуміння, вона виросте чуйною та доброзичливою. Якщо ж батьки зривають на ній всі свої невдачі й подають приклад стосунків, не гідний наслідування, то дитина зростає нечуйною, черствою, а іноді жорстокою у ставленні до інших (до тварин, рослин, людей), із проблемами у розвитку не лише морально-ціннісної сфери особистості, а й емоційно-вольової, пізнавальної.

Мама для дитини – перший психологічний захист. У дітей, розлучених з мамою у ранньому віці, навіть не короткий термін, виникає депресія, а іноді, як наслідок, синдром недорозвиненості. Причина – збіднілий емоційний світ людини, брак спілкування та уваги. Якщо мати та близькі люди не застосовують у спілкуванні з дитиною тілесного фізичного контакту, усмішок, похвали, то у дітей виявляється більше поведінкових відхилень від норми, ніж у тих, які виховуються у сім'ї, що намагається створити психологічно комфортне середовище для зростання малюка.

Дитину навчає те, що її оточує. Якщо малюка часто критикують, то, відповідно, навчають осуджувати; демонструють ворожість – учать битися; висміюють – дитина буде несміливою, невпевненою у собі, з комплексом неповноцінності; якщо ж часто соромлять, то прививають комплекс провини; якщо хоча б іноді бувають поблажливими, то виховують дитину терплячою; хвалять – навчають оцінювати; чесні з дитиною – вчать справедливості й відповідальності; намагаються створити для малюка безпечне середовище -вчать вірити в себе і в людей; намагаються створити атмосферу дружби та взаєморозуміння – вчать знаходити любов у світі; привчають до колективної праці – дають відчуття власної значущості (дитина почувається потрібною); доброзичливо ставляться до інших – виховують емпатійну особистість (з наданням можливості допомоги) до тих, хто цього потребує, - рослина, тварина чи людина – матимуть гарантовану поміч від власної дитини в майбутньому, оскільки виростять її небайдужою; звертають увагу на гарні речі – розвивають естетичний смак.

Зауважимо також, чим вищий естетичний рівень сприйняття у дітей, то менше емоційних розладів у дитини. Отже, якою виросте дитина, залежить повністю від того, які умови ми їй створимо, які речі вона вважатиме для себе прийнятними і комфортними, а які ні. Щоб малюк комфортно почувався в суспільстві, ми повинні прививати йому не словами, а власними вчинками, діями такі норми суспільної

моралі, як чесність, відповідальність, відчуття власної гідності, працьовитість, терпіння, совість, почуття обов'язку, вміння співпереживати, доброзичливість, благочинність тощо. Норми моралі мають слугувати духовному росту особистості. Також, щоб створити комфортні умови існування дитини, нам слід змалку привчати її до праці й до організації цієї праці.

Що є основою емоційного комфорту?

- Створення психологічного клімату в колективі (групі), спрямованого на позитивні емоції, вчинки, інтереси, на формування відчуття позитивної перспективи для розвитку групи загалом та кожного з її членів зокрема.

- У дитини не повинно згасати бажання посміхатися. Вона не має боятися відверто показувати свої емоції – плакати, сміятися, нудьгувати. Дитина не повинна щось із себе вдавати, а має бути сама собою.

- Кожна дитина повинна відчувати, що їй раді, що вона бажана, не просто потрібна, а необхідна для цієї групи.

- Соціальний контроль не має характеризуватися жорстокістю стосовно висловлювань, побажань, критичних зауважень членів групи.

- Не можна обмежувати волю дитини. Усі дії, які вона чинитиме, повинні йти від власної ініціативи.

- Слід підтримувати в колективі культ справедливості. Не можна нікого ні карати, не хвалити не заслужено.

- Помічати позитивне потрібно якомога частіше, шукати для цього щонайменше приводів.

- Осуджувати треба якнайменше, іноді варто бути поблажливим.

- Заохочувати до праці, намагатися зробити її приємною.

- Створити безпечне середовище для дітей.

- У сім'ї повинна панувати атмосфера підтримки та взаєморозуміння, створюватися ситуація успіху для дитини. Щоб підтримати дитину, необхідно спиратися на її сильні сторони, уникати акцентування на невдачах, показувати задоволення дитиною. Потрібно спілкуватися з дитиною, активно використовувати гумор, дозволяти дитині самій вирішувати деякі проблеми. Підтримувати її хороші прагнення, намагатися не бути категоричним.

- Демонструвати оптимізм, вірити у свою дитину.

- Готувати дитину до співпраці, співіснування в колективі, прививати їй корисні звички, здатність до самообслуговування; позитивно й доброзичливо налаштовувати на оточення, в якому вона повинна перебувати.

- Уміти помічати гарне, ділитися з цим дітьми.

- Безперервно любити дітей, прагнути і вміти виявляти любов до них, показувати їм свою любов – вони мають це постійно відчувати.

І завершимо наші роздуми з приводу умов для розвитку дитини словами відомого педагога Шалви Амонашвілі: «Благородство виховується благородством. Воля виховується волею. Любов виховується любов'ю».

Чинники запобігання інтернет-залежності у дітей

Воловодівська Ж.О., методист з практичної психології
та соціальної роботи комунальної установи «Міський методичний кабінет»,
Завадюк Л.В., практичний психолог комунального закладу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 11 ВМР»

Основну причину, яка занурює молоду людину у світ віртуальних подій, закордонні дослідники вбачають у комунікативній депривації (М.Джуммер), тобто дитина стає закритою ("closed child", П.Мортлі) для відвертого спілкування з однолітками, окрім того, вона втрачає емоційний контакт з батьками або педагогами, які на цьому етапі відіграють основну роль у соціально-психологічному становленні (С.І.Іванов). Слід зазначити, що дорослі не завжди розуміють важливість щирого відвертого взаємопорозуміння з дитиною та не відчують певної загрози від віртуальної комунікації (Ф.Астанціні). В такому випадку Інтернет стає повним замісником інтимно-особистісного спілкування у цьому віці (О.Л.Пережогін). У вітчизняній науковій літературі феномен Інтернет-залежності також розглядався з позицій вікових особливостей, але здебільшого у соціальному (Е.П.Белінська) або медико-психологічному (Т.Ю. Больбот) аспектах.

На основі теоретичного аналізу проблеми було виокремлено і систематизовано наступні *критерії Інтернет-залежності*: домінантність; толерантність; компульсивність; синдром «відміни»; соціальна дезадаптації.

Визначено основні фактори інтернет-залежної поведінки, які поділяються на: *психологічні* (безмежна можливість створювати нові образи власного "Я" та вербалізації уявлень і фантазій, порушення психофізіологічного стану, можлива загроза виникнення психічних розладів і суїцидальної поведінки - В.В.Зайцев, О.О.Сакбаєв, Дж.Сулєр, О.Ф.Шайдуліна), *соціально-психологічні* (потужне розширення меж спілкування особистості; легкість знаходження однодумців та емоційно близьких людей, задоволення потреби в належності до соціальної групи та визнання; можливість відійти від реальності – К.В.Боярова, О.Є.Жичкіна, Т.В.Карабін, Е.О.Мулик) та *соціальні* (необхідність існування сучасної людини в інформаційно насиченому середовищі: агресивність подання інформації у ЗМІ, деформацію системи норм, неадекватну оцінку національних, культурних та історичних традицій, появу нових засобів впливу на свідомість, ослаблення найважливіших соціокультурних інститутів, відсутність реально діючих соціальних програм психогігієни та психопрофілактики – О.Л.Болескіна, Г.В.Ложкін, Т.Ю.Мітельов, О.К.Тихоміров).

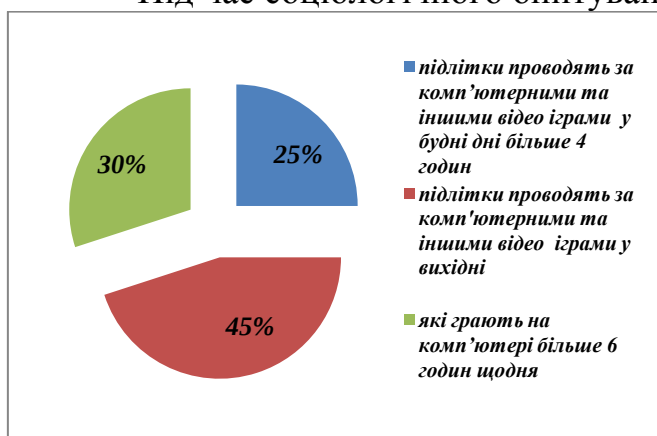
Щодо *мікросоціальних чинників* було встановлено, що високий рівень прояву інтернет-залежності у підлітків перш за все пов'язаний з порушеннями міжособистісної взаємодії з – батьками, вчителями, однолітками. З'ясовано, що стимулами, які провокують занурення підлітків у світ віртуальних подій, є: неможливість задоволення основних потреб молодшої людини у визнанні, повазі, любові з боку близького оточення (батьків, однолітків); заборона бажаного, перешкоди на шляху досягнення мети; образи, обман; невміння або небажання

відповідати за свої слова, дії, вчинки у реальному житті тощо. Тому одна з пріоритетних потреб підліткового віку – потреба в спілкуванні – реалізується в основному у всесвітньому інформаційному просторі, що й призводить до формування високого рівня залежності від мережі Інтернет.

Таким чином, можна стверджувати, що виникнення інтернет-залежної поведінки підлітків зумовлюється сукупністю мікросоціальних чинників, які визначають психологічні особливості її прояву, тобто зовнішнім соціальним середовищем (особливо мікросередовищем), а також індивідуально-психологічними особливостями особистості підлітка, які зумовлюють його індивідуальне реагування на різні “життєві невдачі”.

Під час соціологічного опитування батьків підлітків виявилось:

Результати проведеного дослідження дозволили виділити *психологічні умови* зниження високого рівня інтернет-залежної поведінки підлітків: осмислення та усвідомлення негативних наслідків залежності від мережі Інтернет; сприяння адекватному оцінюванню власного “Я”; оволодіння навичками спілкування; актуалізація потреб у виборі ціннісних орієнтирів, спрямованих на особистісне зростання; саморегуляція емоційних станів; зменшення афективних реакцій за рахунок навичок самоконтролю та об’єктивного оцінювання ситуації; оволодіння прийомами самопізнання; визначення індивідуальних соціально прийнятих настанов.

Програма запобігання інтернет-залежної поведінки підлітків являє собою: психологічні тренінги для учнів, які спрямовані на розвиток особистісної та комунікативної сфери підлітків. Це досягається за допомогою різноманітних форм роботи – групова дискусія, психомалюнок, рольова гра, методи невербальної взаємодії, а також лекції та вправи, орієнтовані на усвідомлення підлітками негативного впливу інтернет-мережі на особистість.

Висновок.

Інтернет-залежність являє собою особистісну характеристику як сукупність когнітивних, емоційних та фізіологічних порушень, які виявляються у поведінці, вказуючи на те, що у індивіда відсутній контроль над застосуванням Інтернету, він не в змозі припинити цей процес, продовжує значний час знаходитись у віртуально-інформаційному середовищі, незважаючи на негативні наслідки.

Література з теми.

1. Вакуліч Т.М. Інтернет-залежність як новий вид адиктивної поведінки //Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологія / За ред. Долинської Л.В. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005.– Вип.7(31) – С. 22-27.
- 2.Вакуліч Т.М. Підлітковий вік як критичний період у формуванні Інтернет-залежної поведінки //Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологія / За ред. Долинської Л.В. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005.– Вип.9(33) – С. 104-112.
3. Вакуліч Т.М. Психологічні особливості поведінки підлітків у мережі Інтернет //Збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України /За ред. Максименка С.Д. – К., 2006. – Т. VIII, вип. 2. – 41-47.
- 6.Вакуліч Т.М. Психологічні особливості перебігу Інтернет-залежності у сучасної молоді //Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Випуск 31. Серія: психологічні науки / За ред. Скока В.Д. – Чернігів, 2005. – С. 62-67.
7. Вакуліч Т.М. Проблема Інтернет-залежності як предмет психологічного аналізу //Актуальні проблеми сучасної психіатрії: Зб. студ. наук. праць, присвяч. 200-річчю ХДМУ /За ред. акад. В.Л.Гавенка. – Вип. 8. – Харків: ХДМУ, 2005. – С.10-12.
- 8.Вакуліч Т.М. Запобігання Інтернет-залежної поведінки підлітків засобами арт-терапії //Простір арт-терапії: можливості та перспективи: Матеріали III міждисциплінарної науково-практичної конференції з міжнародною участю /За науковою ред. А.П.Чуприкова, О.А.Бресусенка-Кузнецова, О.Л.Вознесенської. – Т.2. – К., 2006. – С. 21-24.
- 9.Вакуліч Т.М. Мотиви та фактори формування Інтернет-залежності підлітків //Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (29-31 березня 2006 р., м. Київ) /За заг. Ред. А.Г.Гудманяна, О.В.Петренка. – Т.1. – К.: НАУ, 2006. – С. 160-162.
10. Вакуліч Т.М. Личностные особенности Интернет-зависимых подростков //Психология XXI века: Материалы международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых специалистов (20-22 апреля 2006 г., г. Санкт-Петербург) /Под ред. В.Б. Чеснокова – СПб., 2006. – С. 155-156.
11. Вакуліч Т.М. Вплив сім'ї на формування Інтернет-залежної поведінки підлітків //Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи досліджень: Матеріали VIII Міжнародної конференції молодих науковців (27-28 квітня 2006 р., м. Київ). – К.: Київський-поліграфічний центр “Київський університет”, 2006. – С. 6-7.

Відповідальні за випуск:

Яценко О.В. – Директор Департаменту освіти Вінницької міської ради
Москальчук Н.І. – завідувач комунальної установи «Міський методичний кабінет»

Редакційна колегія:

Воловодівська Ж.О. – методист з практичної психології та соціальної роботи
Дрозд Т.М. – методист з навчальних дисциплін
Зима Л.Т. – методист з навчальних дисциплін
Косолапова О.В. – методист з навчальних дисциплін
Любчак І.О. – методист з навчальних дисциплін
Маліцька К.П. – методист з навчальних дисциплін
Нарольська К.В. – методист з бібліотечних фондів
Побережна І.В. – методист з навчальних дисциплін
Щеголева Т.А. – методист з практичної психології та соціальної роботи

Комп'ютерна верстка:

Нарольська К.В. – методист з бібліотечних фондів